

Självständigt arbete i krigsvetenskap (15 hp)

Författare		Program/Kurs
Tobias Harryson		HSU12-14/HSU 9
Handledare		Antal ord: 15948
Prof. Jan Ångström	Beteckning	Kurskod
		2HU033
Förhandlingslösning som alternativ till fortsatt militär kamp - en studie av två irreguljära parter val		
<u>Sammanfattning:</u> Irreguljära konflikter har visat sig svåra att avsluta med militära medel och kräver oftast en politisk lösning. Trots denna kunskap har alltför lite forskning bedrivits på området. Denna studie söker vinna kunskap om vad som får irreguljära parter att ge upp en militär kamp för en förhandlingslösning. Genom att använda Dan Reiters teori om åtagandeproblematik (commitment problem) belyses problematiken med en parts förtroende för att motparten ska hålla sina löften efter ett konfliktslut. I studien har teorin tillämpats på två irreguljära konflikter, dels konflikten mellan IRA och det nordirländska/brittiska styret på Nordirland som pågick mellan 1969 och 1999 och dels konflikten mellan de LTTE (de tamilska tigrarna) och det lankesiska styret på Sri Lanka som pågick mellan 1976 och 2009. Studien visar att åtagandeproblematiken har haft stor inverkan i båda konflikterna. Förtroendet för att motparten ska hålla sina åtaganden efter avslutad konflikt utgör en central del i en fredsprocess. En tredje part som medlare kan bidra med det förtroendekapital som inledningsvis saknas. Rätt utnyttjad kan denna kunskap användas för att aktivt förkorta militära konflikter med irreguljära parter.		
<u>Nyckelord:</u> Bargaining Theory, Commitment Problem, Åtagandeproblematik, Förhandlingslösning, IRA, LTTE		

Innehållsförteckning

1. INLEDNING.....	3
1.1 PROBLEMFÖRMULERING OCH SYFTE.....	3
1.2 FRÅGESTÄLLNINGAR.....	4
1.3 TIDIGARE FORSKNING, MATERIAL OCH BEGREPP.....	4
1.3.1 Tidigare forskning.....	4
1.3.2 Material och källkritik.....	5
1.3.3 Begrepps användning.....	6
1.4 DISPOSITION.....	7
2. TEORI.....	8
2.1 BAKGRUND TILL VALD TEORI.....	8
2.2 TEORETISK UTGÅNGSPUNKT.....	11
2.3 DISKUSSION AV HYPOTESER.....	13
2.4 ANVÄNDA HYPOTESER.....	14
3. METOD.....	16
3.1 METOD OCH METODDISKUSSION.....	16
3.2 OPERATIONALISERING.....	17
4 ANALYS.....	19
4.1 INLEDNING.....	19
4.2 KONFLIKTEN PÅ SRI LANKA 1976-2009.....	19
4.3 KONFLIKTEN PÅ NORDIRLAND 1969-1999.....	20
4.4 VAL AV STUDERADE BESLUT.....	22
4.5 HYPOTESPRÖVNING.....	23
5. SLUTSATSER OCH DISKUSSION.....	35
5.1 VAD FÅR EN IRREGULJÄR PART ATT SÖKA EN FÖRHANDLINGSLÖSNING?.....	35
5.2 VAD KAN GÖRAS FÖR ATT AKTIVT FÖRKORTA IRREGULJÄRA KONFLIKTER?.....	37
6. AVSLUTNING.....	39
6.1 REFLEKTION.....	39
6.2 VIDARE FORSKNING.....	39
LITTERATUR OCH REFERENSFÖRTECKNING.....	40
LITTERATUR.....	40
RAPPORTER OCH ARTIKLAR.....	41
DOKTRINER.....	42
ELEKTRONISKA KÄLLOR.....	42

1. Inledning

1.1 Problemformulering och syfte

Konfliktforskning är ofta inriktad på konflikters orsak, inledning och förlopp. Det har varit särskilt påtagligt det senaste decenniet gällande upprorsmotverkan (counterinsurgency). Mindre har skrivits om hur konflikter avslutas. Det gäller både uppror och terrorism (irreguljära konflikter) men även reguljära konflikter.

Historiskt är krig förknippat med total seger, dvs. kriget pågick tills en sida var bekämpad och tvingades ge upp. Att ge upp utan att ha tvingats till det blev ett massfenomen först efter franska revolutionen när ett regelverk för krigsfångar växte fram.¹ Även efter upplysningstiden har det funnits hinder mot att ge upp. Det kan t.ex. vara förknippat med något kulturellt oacceptabelt, som för Japan under andra världskriget fram till insättandet av atombomberna.²

Sedan andra världskriget och framförallt sedan kalla krigets slut har det skett en tyngdpunktsförskjutning gällande konflikters karaktär. Även om nationalstaternas och maktblockens tid inte är förbi så har de största konflikterna skett på andra premisser. Dessa ”moderna” konflikter har haft en part som har lösare koppling till nationalstaten, som ofta har saknat reguljära militära förband och inte följt traditionell militär doktrin. Även om denna part har varit militärt svag mot en militärt vida överlägsen motståndare så har konflikterna varit långdragna med en svårighet att skilja segrare från förlorare. Konflikterna har haft en tydligare politisk dimension där det militära instrumentet har haft svårt att skapa förutsättningar för den politiska lösningen. Simpson beskriver det som att ”if both sides can go to war and legitimately claim victory, war is largely redundant as a political instrument to achieve a decision.”³

Dan Reiter har i *How Wars End*⁴ undersökt hur konflikter avslutas med hjälp av *Bargaining Theory* och åtagandeproblematik (*Commitment problem*). *Bargaining Theory* är ofta tillämpad inom realismen för att förklara konflikters förlopp men genom att fokusera på avslutandet av konflikter ger Reiter ett bidrag till övergången från militär till politisk lösning av konflikter. I sin empiriska analys tillämpas teorin uteslutande på reguljära konflikter.

Syftet med denna studie är att vinna kunskap gällande avslut av irreguljära konflikter och vad som får en irreguljär part att välja en förhandlingslösning trots bibehållen militär förmåga. I studien har Reiters teori tillämpats på två irreguljära fall. De valda fallen utgörs dels av konflikten på Nordirland mellan Irländska Republikanska Armén (IRA) och den brittiska regeringen och dels konflikten på Sri Lanka mellan LTTE⁵ (de tamilska tigrarna) och den lankesiska regeringen. Med vetskap om svårigheten att avsluta moderna konflikter med militära

¹ Afflerbach, Holger och Strachan, Hew, *How Fighting Ends – a history of surrender*, Oxford University Press, Oxford, 2012, s. 436.

² Ibid., s. 3.

³ Simpson, Emile, *War from the ground up: twenty-first century combat as politics*, Hurst, London, 2012, s. 67.

⁴ Reiter, Dan, *How Wars End*, Princeton University Press, Princeton, 2009.

⁵ Liberation Tamil Tigers of Eelam

medel finns ett forskningsbehov om övergången till en förhandlingslösning. Studien behandlar inte vad som får en part att segra och den andra att förlora. Snarare berör den vad som får en part att överge det militära medlet för en politisk lösning medan vederbörande fortfarande står inför ett val.

1.2 Frågeställningar

Studien har en primär och en sekundär frågeställning. Studien är framför allt upplagd för att svara på den primära frågeställningen. Med kunskap om den är det därefter möjligt att svara på den sekundära frågeställningen.

Primär frågeställning:

- Varför söker eller accepterar en irreguljär part en förhandlingslösning trots bibehållen militär förmåga?

Sekundär frågeställning:

- Hur kan kunskap om dynamiken kring förhandlingslösningar bidra till att förkorta irreguljära konflikter?

1.3 Tidigare forskning, material och begrepp

1.3.1 Tidigare forskning

Forskning på temat militära konflikters avslutande är långt ifrån lika omfattande som den på inledningen av militära konflikter eller dess orsaker.⁶ Denna problematik har aktualiserats i takt med att irreguljära konflikter har ökat och svårigheten att avsluta dessa har blivit tydlig. Tankesmedjan RAND Corporation har under 2008-2013 gjort en omfattande studieserie rörande både uppror och terrorism från andra världskriget och framåt, till stor del med fokus på avslutandet. Studiematerialet utgör en bred datamängd där de med i huvudsak kvantitativa metoder och statistik har kartlagt utfall av konflikter kopplat till bekämpningsmetod, tidsutsträckning mm. Studien är rik på data men fokuserar inte på incitamenten som får en part att lägga ner vapen innan de är militärt bekämpade, något som de också påpekar.⁷ Skulle kunskapen ökas gällande vad som får en part att överge en kamp med militära medel för en förhandlingslösning skulle konflikter kunna förkortas samt liv och resurser kunna sparas.

Dan Reiters forskning om ledares val att fortsätta ett krig eller söka en förhandlingslösning är den teoretiska utgångspunkten för denna studie. Reiter visar i ett antal historiska reguljära krig hur ledares uppfattning om nuvarande och förväntad framgång påverkar deras val att höja eller sänka målsättningar. Han visar även hur förtroende för att motståndaren ska hålla ett löfte utifrån en förhandlingslösning påverkar valet. De flesta fall Reiter belyser är från andra

⁶ Se t.ex. Afflerbach m.fl. (2012), s. 1, Reiter (2009), s. 1, eller Cronin, Audrey Kurth, *How Terrorism Ends: Understanding the Decline and Demise of Terrorist Campaigns*, Princeton University Press, 2009, s. 1.

⁷ Paul, Christopher, Clarke, Colin P., Grill, Beth, Dunigan, Molly, *Paths to Victory: Lessons from Modern Insurgencies*, RAND Corporation, 2013, s. 191.

världskriget och vi ser hur en bredd av faktorer påverkar beslut i enskilda konflikter när osäkerhet råder om den framtida utvecklingen.

Att forskning generellt har varit fokuserad på orsaker till och inledning av konflikter snarare än dess avslut blir särskilt intressant när irreguljära konflikter studeras. Det har bedrivits mycket forskning kring irreguljära konflikter sedan Afghanistankriget 2001 och många experter på området bygger sin kunskap utifrån klassiska verk inom området skrivna mellan 1960 och 1973.⁸ Traditionella gerillastrategier som t.ex. Mao Tse Tungs *The Prolonged War*⁹ har i sammanhanget revitaliserats. Tiden utgör en viktig faktor och svårigheten att avsluta irreguljära konflikter utgör ett centralt kännetecken. Tillsammans med att irreguljära konflikter har en tydlig politisk dimension gällande både mål, medel och metod utgör ramen för studiens fokus på frågor runt förhandlingslösningar.

Bidraget som denna studie ger är ökad kunskap om en irreguljär parts incitament för en politisk förhandlingslösning vid moderna konflikter. Fokus ligger på *vad* som påverkar dess val att vid en viss tidpunkt avbryta en militär kamp. Ökad kunskap inom detta område ger den motverkande parten möjlighet att i sin tur påverka processen för att förkorta konflikter.

1.3.2 Material och källkritik

Litteratur har använts såväl från området reguljär krigföring som från områdena uppror och terrorism med fokus på just avslutandet av den militära konflikten och övergången till en politisk lösning. Ett generellt problem gällande material om irreguljära konflikter är att källorna oftast är skrivna av den motverkande sidan eller av utomstående akademiker, sällan av den omstörtande sidan. Då strävan har varit att förstå just den irreguljära partens motiv till att överge en militär kamp för en förhandlingslösning så skulle deras skildringar ha varit av intresse. Avsaknaden av dessa har hanterats genom att använda en variation av källor för att bygga upp bakgrunden till beslut.

På Nordirland skrevs fredsavtalet 1998 och intresset för konflikten har varit stort och materialtillgången för konflikten relativt omfattande. Konflikten på Sri Lanka är något annorlunda i det avseendet. Dels avslutades konflikten 2009 vilket innebär att den sannolikt inte är färdig-analyserad, dels har information om vad som hände under konflikten varit begränsad. Detta blir uppenbart när tillgänglig data för konflikten studeras, variationen i olika källor är stor. Som exempel kan nämnas siffror på LTTE:s årliga intäkter som i den välrenommerade databasen UDCP¹⁰ anges till \$ 24-500 miljoner årligen. Flera källor har då fått användas för en rimlig uppskattning. UCDP har för övrigt varit en användbar källa för båda konflikterna. Gällande Sri Lanka så har Ahmed S. Hashims bok ”When Counterinsurgency Wins- Sri Lanka’s Defeat of the Tamil Tigers” från 2013 utgjort en viktig grund. Hashim är docent vid Rajaratnam School of International Studies vid Nanyang Technological University i Singapore och

⁸ Jordan, David m.fl., *Understanding modern warfare*, Cambridge University Press, Cambridge, 2008, s. 260.

⁹ Tse-tung, Mao, *On Protracted War*, Foreign Languages Press, Peking, 1967, s 134. Hämtad 2014-01-03 från: <http://www.marx2mao.com/Mao/PW38.html#s1>

¹⁰ Uppsala Conflict Data Program, UCDP Conflict Encyclopedia: www.ucdp.uu.se/database, Uppsala Universitet.

har bl.a. varit rådgivare åt USA gällande upprorsmotverkan i Irak.¹¹ Denna bild har kompletterats med Sarah Holts "Aid, Peacebuilding and the Resurgence of War" som dock framför allt rör perioden fram till 2006. I övrigt har varierade artiklar används för att få en så bred förståelse av konflikten som möjligt.

Även om materialtillgången för Nordirland är bättre kvarstår problemet med primärkällor. Sinn Féins ledare Gerry Adams har skrivit flera böcker men svarade inte för IRA:s militära verksamhet. I förhandlingarna fyllde Sinn Féin rollen som mellanhand mellan IRA och den brittiska regeringen. Paul Dixons "Northern Ireland – the Politics of War and Peace" såväl som Magne Haugsengs "The Tightening Grip: Northern Ireland – The Military and 35 Years of Terror" har, förutom artiklar, varit viktiga källor gällande Nordirland.

1.3.3 Begreppsanvändning

Reguljär krigföring är krig mellan nationalstater med i huvudsak militära medel. Ur detta begrepp har irreguljär krigföring vuxit fram som en dikotomi och används som en antites till begreppet reguljär krigföring. Begreppet irreguljär krigföring är således brett och kan inrymma en mängd aktörer, medel och metoder. Inom litteraturen är det vanligt med benämningar som "modern warfare" eller "contemporary conflicts" där konflikter innehållande någon form av irreguljär krigföring avses.

Uppror (insurgency) och terrorism är två komponenter av irreguljär krigföring som i litteraturen används överlappande för att beskriva en konflikttyp eller metod. Användningen av begrepp förändras över tiden och t.ex. begreppet terrorism har fått en bredare innebörd i och med ordets användning efter *War On Terrorism* inleddes 2001. Likaledes kan det som för en part ses som en frihetskamp av en annan ses som terrorism vilket gör att definitioner blir politiskt laddade. Merari uttrycker: "... for some terrorism means violent acts of groups against states, for others - state oppression of its own citizens, and for still others - warlike acts of states against other states."¹²

Flera avslutade och pågående konflikter definieras omväxlande som terrorism respektive uppror.¹³ I denna studie görs inte skillnad mellan terrorism och uppror. Som vi ska se är det samma mekanismer som är giltiga för båda fenomenen kopplat till studiesyftet.

I den primära forskningsfrågan användes uttrycket *bibehållen militär förmåga*. Vad innebär det att en irreguljär part har militär förmåga? I detta arbete avses en organisation som har förmåga att utföra våldsdåd med väsentlig påverkan på samhället. Ett av de centrala inslagen vid irreguljär påverkan på moderna samhällen är att det inte behövs varken organiserade mili-

¹¹ University of Pennsylvania Press, hämtad 2014-05-01 från:
<http://www.upenn.edu/pennpress/book/15025.html>

¹² Merari, Ariel, "Terrorism as a Strategy of Insurgency", *Terrorism and Political Violence* 5:4, 1993, s. 213.

¹³ Cronin använder i *How Terrorism ends* IRA som fallstudie medan IRA behandlas i RAND-rapporten *Path to Victory – Lessons from Modern Insurgencies* som. Al Qa'ida definieras som terroristgrupp i RAND-rapporten *How Terrorist Groups End - Lessons for countering al Qa'ida*. Under samma tid användes COIN-strategi i det Nato-ledda kriget mot dem.

tära förband eller tung militär materiel för att åstadkomma stor förödelse eller samhällspåverkan, således kan förmågan åstadkommas redan med basal militär materiel (handeldvapen, sprängämnen, etc) tillsammans med drivkraften att genomföra dåd. Just det är också en av anledningarna till svårigheten att motverka irreguljära parter med en stats militära medel. De utgör helt enkelt inte tydliga militära mål.

I denna studie används begreppet *upprorsmotverkan* för det angloamerikanska begreppet *counterinsurgency*. Upprorsmotverkan signalerar ett bredare angreppssätt än det i litteratur ofta förekommande *upprorsbekämpning* som lätt förknippas med endast kinetiska medel. Upprorsmotverkan är den benämning som används i svensk militärstrategisk doktrin.¹⁴

1.4 Disposition

Kapitel 2 redovisar studiens teoretiska utgångspunkt. Kapitlet inleds med en beskrivning av aktuellt teoretiskt angreppssätt gällande konfliktavslut. Det syftar till att skapa en förståelse för problematiken med konfliktavslut innan använd teori presenteras och på vilka grunder hypoteserna är framtagna. Därefter presenteras i kapitel 3 den komparativa metoden för hypotesprövningen. Den empiriska analysen i kapitel 4 inleds med en sammanfattning av de två fallen för att därefter redovisa genomförd prövningen av de tre hypoteserna. Slutsatser och diskussion har samlats i kapitel 5 för att i kapitel 6 avsluta med en reflektion samt uppslag för vidare forskningsbehov.

¹⁴ Försvarsmakten, *Militärstrategisk doktrin - med doktrinära grunder (MSD 12)*, Försvarsmakten, Stockholm, 2011, s. 28.

2. Teori

2.1 Bakgrund till vald teori

Forskning rörande konfliktavslut är mindre omfattande än forskning om dess orsaker och uppkomst. Avslutandet av konflikter har aktualiserats i och med att irreguljära konflikter har vuxit fram som den ”moderna” krigföringen. Vad karakteriserar då en modern konflikt som får oss att omvärdera innebörden av begrepp som krig, krigföring och seger?

Den irreguljära konflikten är i högre grad politisk och gränsen mellan politisk och militär aktivitet kan vara otydlig.¹⁵ Konflikten är föränderlig med en stor bredd av medel och metoder. Synen på seger förändras när överväldigande militär överlägsenhet inte nödvändigtvis ger bättre förutsättningar att segra i dess traditionella betydelse. Irreguljära konflikter blir ofta utdragna till skillnad från moderna reguljära konflikter som har förutsättningar att bli korta. Som exempel kan nämnas Desert Storm 1991 då de allierades befriande Kuwait från Irak. Eldupphör påkallades efter sex veckors flygkrig och ytterligare tre dygns kompletterande markkrig.¹⁶ Den irreguljära konflikten sker bland befolkningen och kampen om dess legitimitet utgör en del av konflikten vilket har gett strategisk kommunikation ökad betydelse. Således definieras den moderna konflikten inte bara av fienden.¹⁷ Traditionellt har den militära insatsen lagt grunden för den politiska lösningen. Den moderna konflikten har breddats där militära medel utgör *ett* instrument för att närma sig den politiska lösningen.

Denna studie fokuserar inte på grundorsakerna till uppror och terrorism eller vad som orsakade dem. Som konstaterats tidigare så är detta forskningsområde mer utvecklat än det om konflikters avslutande. Dock är det värt att påpeka självklarheten att om en konflikt inte uppstår så behöver den inte avslutas. Det finns flera exempel där bristande preventiv samhällsanalys har lett till kostsamma konflikter och där upprorsmotverkan bedrevs mot bättre vetande. Svårigheten ligger i att kunna förutse om en begynnande konflikt kommer att kunna motverkas eller om det kommer att leda till ett uppror som senare kommer att betraktas som legitimt. Således påverkar konfliktenorsaken utgången.

RAND Corporation refererar till dessa fenomen i två av deras rapporter. Dels beskriver de konflikter där upprorsmotverkan bedrevs ”against the tide of history”, vilket avser uppror som utgjorde en mycket stark global social och politisk kraft. Dessa uppror utgörs antingen av slutet på den koloniala eran eller av slutet för apartheid. Som beskrivits är denna insikt om ett historiskt paradigmskifte något som bara kan konstateras efteråt.¹⁸

I rapporten *How Insurgencies End* lyfter RAND Corporation fram strömningar som ligger i tiden i en liknande kontext. Uppror som handlade om självständighet eller majoritetsstyre har

¹⁵ Simpson (2012), s. 4.

¹⁶ Operation Desert Storm, hämtad 2014-05-01 från: <http://www.desert-storm.com/War/chronology.html>

¹⁷ Simpson (2012), s. 3.

¹⁸ Paul, Clarke, Grill och Dunigan (2013), s. 71.

nästan alltid lyckats när de väl har kommit i rullning. Upproren segrade till stor del för att deras kamp var i linje med efterkrigstidens tidsanda (zeitgeist).¹⁹

Det finns andra exempel som inte lika tydligt faller inom ramen för historiska paradigmskiften. Det nordirländska/brittiska styret bedrev från 1969 en kompromisslös kamp mot IRA innan de långt senare var villigt att göra några eftergifter. 1985 skrevs det brittiska/irländska avtalet på som deklarerade att Nordirland skulle få utträda ut Storbritannien för att bli en del av republiken Irland när en majoritet så önskade.²⁰ Konflikten upphörde inte i och med avtalet men det innehöll en viktig del av grundproblemet, vilket också kom att finnas med i det slutgiltiga fredsavtalet 1998.

Dessa utgör exempel på problematiken med information om hur en konflikt kommer att utvecklas och vad du kan förvänta dig av en motståndare. Hade information funnits om konfliktens framtida utveckling skulle den kunnat hanteras annorlunda och sannolikt lett till ett tidigare avslut. Denna problematik utgör studiens teoretiska utgångspunkt.

Trots problematiken att avsluta moderna konflikter så är ett faktum att uppror och terrorism slutar, förr eller senare. Irreguljära strategier om utdraget krig och lågintensiv krigföring är inget framgångsrecept för att överleva en regering, oftast överlever regeringen.²¹ Däremot kan kostnaden bli hög både i pengar och människoliv och det kan vara svårt att se det som en seger för någon part. Statistik säger att uppror i snitt varar i drygt 10 år och knappt sex år efter det att ”god upprorsmotverkan” har inletts.²² I rapporten ”How terrorist groups end” anger RAND Corporation att medellivslängden för lyckad upprorsmotverkan från 1945 är 14 år och för misslyckad 11 år.²³ Cronin anger 8 år som medellivslängd för terroristgrupper.²⁴

En slutsats utifrån litteraturen är att det finns många typer av irreguljära motståndare och det finns många metoder för att motverka dessa. Här tas inte ställning för att en politisk lösning är bättre än en militär. Den ena metoden utesluter inte den andra och fyller olika funktioner vid olika tidpunkter och konflikttyper. Att besegra en irreguljär motståndare med endast militära medel är ovanligt medan en politisk lösning är representerad i mer än hälften av fallen oavsett metod.²⁵ Kan denna studie bidra med kunskap för att en militär konflikt i ett tidigt stadium kan övergå i en förhandlingslösning så är syftet uppnått.

¹⁹ Connable, Ben och Libicki, Martin C., *How Insurgencies end*, RAND Corporation, 2010, s. 169.

²⁰ Dixon, Paul, *Northern Ireland – the Politics of War and Peace*, Palgrave, Hampshire, 2001, s. 196.

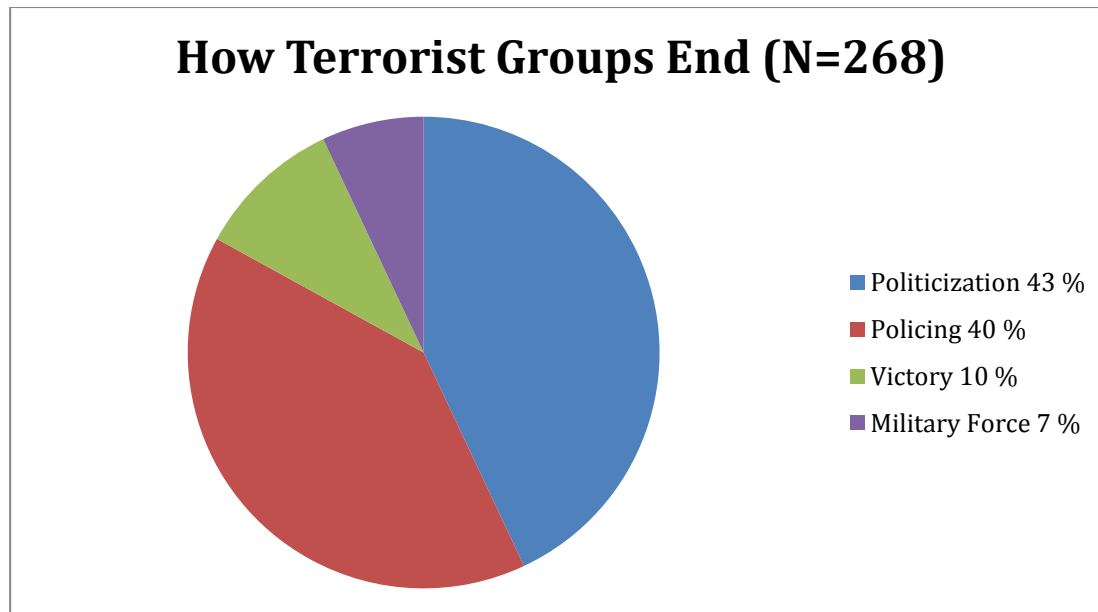
²¹ Connable och Libicki (2010), s. xvi.

²² RAND Corporation definierar i rapporten ”god upprorsmotverkan”. Paul, Clarke, Grill och Dunigan, (2013), s. 158-163.

²³ Seth G. Jones and Martin C. Libicki, *How Terrorist Groups End - Lessons for countering al Qa’ida*, RAND Corporation, 2008, s. 138.

²⁴ Cronin (2009), s. 203.

²⁵ Connable och Libicki (2010), s. 180.

Figur 1: Orsak till terroristorganisations avslutande. Den militära rollen är liten i avslutandet.²⁶

RAND Corporation har också tittat på vilka faktorer som är förekommande i de uppror som varat kortast tid. De lyfter fram fyra koncept²⁷ och ytterligare tre faktorer som har störst påverkan. Dessa är:²⁸

- Reducering av upprorsmäns förmåga att upprätthålla rekrytering, vapen och materiel, finansiering, underrättelser och fristad (tangible support reduction)
- Gränskontroll (border control)
- Strategisk kommunikation (strategic communication)
- Uppträdande som präglas av återkommande närvaro ute i samhället med stor lokal förankring ("beat cop")

De tre ytterligare faktorerna är:

- att upprorsmotverkan är stark nog att tvinga upprorsmännen att bedriva gerillastrid
- att upprorsmotverkan inte ger upphov till omfattande nytt missnöje
- att signifikanta reformer sätts in från början av konflikten

Således finns kartläggande studier om det historiska utfallet av irreguljära konflikter. Vi vet också att modus operandi för irreguljära parter ständigt utvecklas. David Kilcullen uttrycker det: "...counterterrorism methods that work are almost by definition already obsolete...terrorism constantly morphs into new mutations that require a continuously updated

²⁶ Jones, Seth G. and Libicki, Martin C., *How Terrorist Groups End - Lessons for countering al Qa'ida*, RAND Corporation, Santa Monica, 2008, s. 19.

²⁷ I rapporten används begreppet *concept* där varje concept är uppbyggt av ett antal enskilda faktorer.

²⁸ Paul, Clarke, Grill och Dunigan (2013), s. 161.

battery of responses.”²⁹ Sammantaget med kunskap om vikten av den politiska lösningen för dessa konflikter är det nu relevant att gå vidare med den huvudsakliga studiefrågan. Den rör incitament och omständigheter för att en irreguljär part ska överge en militär kamp för en förhandlingslösning, trots bibehållen militär förmåga.

2.2 Teoretisk utgångspunkt

Följande teoriavsnitt är en sammanfattning utifrån Dan Reiters ”How Wars End”.³⁰ I boken utvecklar Reiter, professor vid Emory University, en teori som tar avstamp inom klassisk *Bargaining Theory*. Teorin bygger på två fundamentala satsar inom internationella relationer; dels att det alltid råder osäkerhet gällande staters egentliga styrka och avsikter (information) och att det råder osäkerhet huruvida stater kommer att hålla de åtaganden de lovar (commitment). Inom klassisk *bargaining theory* är detta orsaken till uppkomst av krig. Krig slutar när större klarhet gällande dessa två problem har erhållits.

Reiters fokus i boken är på avslutande av konflikter snarare än dess orsak eller inledning. I teorin sammanför han informationsperspektivet med åtagandeperspektivet till en och samma teori. Det är tilliten till framtida åtaganden som utgör grunden för problemet med förhandlade krigsavslut. Även om ett avtal tecknas finns inga garantier för att motparten inte kommer att bryta det eller anfälla senare. Problemet blir än större om det innefattar att göra sig av med vapen, något som ofta utgör en del av avtalet vid inbördeskrig.

Reiter använder sig av ett flertal hypoteser för att driva resonemangen i sin teori. Han integrerar information med åtagande för att komma fram till sin huvudtes; ju mindre en part litar på att motparten kommer att hålla ett avtalat krigsslut, desto troligare att parten strävar efter total seger (absolute war outcome). Nedan följer en sammanfattning av huvuddragen i teorin.

Inledningsvis blir den centrala hypotesen gällande information (*the information proposition*): “Following a combat success, a belligerent will raise its war-termination offer (demand more); however, following a combat defeat, a belligerent will lower its war-termination offer (demand less)”³¹. Påståendet antyder ett logiskt förhållningssätt till maktbalansen mellan parterna och är oproblematiskt när utfallet blir som förväntat. Förväntar sig en part att vinna ett slag och sedan gör det, så bekräftar det dess uppfattning gällande maktbalansen snarare än att höja dess krav på den andra parten. Däremot ger det förutsättningar för en utveckling av påståendet enligt ovan: “changes in war-termination demands are most likely when battle outcomes are surprising.”³²

²⁹ Kilcullen, David, *The Accidental Guerilla – fighting small wars in the midst of a big one*, Oxford University Press, Oxford, 2009, s 294.

³⁰ Reiter (2009), kap 1-3 (Samtliga kursiveringar i citat i original).

³¹ Reiter (2009), s 16.

³² Ibid., s. 16.

Det finns fler faktorer som påverkar informationsläget, som eventuella förväntningar på en tredje parts intervention: *"if a third party intervenes on behalf of a belligerent, that belligerent becomes less likely to lower its war aims and more likely to raise its war aims. If a third party intervenes on behalf of a belligerent's opponent, that belligerent becomes more likely to lower its war aims and less likely to raise its war aims."*³³

Ytterligare en variant skulle vara att en faktors förväntade värde ändras över tiden. Förväntar sig t.ex. en part att sina kostnader för kriget kommer att förändras eller att sannolikheten att vinna kommer att förändras leder det till att: *"a belligerent is more likely to make concessions if it believes that the costs of war promise to escalate significantly, and/or if the likelihood of combat success promises to drop significantly"*³⁴

Utifrån dessa teser gällande informationsproblematiken adderar Reiter åtagandeproblematiken. Utgångspunkten är realismens grundsats om en anarkisk världsordning där det inte finns en överstatlighet för att kräva efterlevnad av ingångna åtaganden. Även om teserna om information och åtagande vid tillfällen kan dra åt olika håll så menar Reiter att dynamiken kring åtaganden till stor del handlar om att skapa förväntningar på framtida fördelar för en part. Således finns en inbördes samverkan mellan dem. Kunskap om åtagandeproblematiken bidrar med att göra vissa avtalade konfliktavslut mer värdefulla än andra.

Reiters centrala hypotes gällande logiken för trovärdiga åtaganden blir då (*the commitment proposition*): *"the more a belligerent fears its adversary will violate war-ending commitments, the more likely that belligerent will be to pursue absolute victory."*³⁵ Logiken är att en part är ointresserad av ett förhandlat avslut på en konflikt om sannolikheten att motståndaren kommer att hålla sina åtaganden är låg. När förtroendet är sämre blir sannolikheten lägre för att en part ska gå med på en förhandlingslösning även om förutsättningarna för seger är låga enligt: *"when commitment concerns are severe, discouraging information coming from the battlefield may not cause a belligerent to abandon its pursuit of absolute victory"*³⁶.

Historiskt sett så är det tydligt att efter en total seger har vunnits (absolute war outcome) är det låg sannolikhet att krig åter bryter ut mellan staterna. Utifrån den vetenskapen är en fråga berättigad: varför söker inte alla stater/partner total seger?

Reiter lyfter fram fyra skäl:

³³ Ibid., s. 16-17.

³⁴ Ibid., s. 18.

³⁵ Ibid., s. 31.

³⁶ Reiter (2009), s 33.

1. När det inte längre finns hopp om seger:

*"a belligerent, even if it doubts the credibility of an adversary's commitment to a war-ending settlement, becomes more likely to lower its war aims and seek war termination as its chances for improving its military prospects in the future approach zero"*³⁷

2. Skenande kostnader:

*"a belligerent, even if it is fearful that its adversary might break a war-ending agreement, will be more likely to accept a limited war outcome if it believes the cost of continuing the war promise to escalate significantly."*³⁸

3. Fredsbevarande åtgärder efter kriget:

*"a belligerent, even one fearful that its adversary will break a war-ending commitment, will be more likely to accept a limited war outcome if a third party promises to deploy peacekeeping troops or related measures"*³⁹

4. Vunnit del av omstridd vara (goods) som därmed minskar åtagandeproblematiken:

*"after a belligerent has captured an increment of the good that alleviates its postwar commitment problem, it will become more likely to accept war termination on limited terms, even if it is enjoying success on the battlefield."*⁴⁰

Reiter visar i sin teori att just tilliten till att motparten kommer att hålla sina åtaganden efter ett konfliktslut finns med i alla överväganden. Således är det viktigt för om en part kan tänka sig att söka en förhandlingslösning trots att den fortfarande har militär förmåga för fortsatt kamp.

2.3 Diskussion av hypoteser

För den vidare analysen kommer tre hypoteser att användas som är framtagna utifrån teorin och leder mot den primära studiefrågan. Utgångspunkten är de fyra skäl som Reiter anger till att parter väljer att inte söka en total seger och därmed är beredda att acceptera/söka en förhandlingslösning. Med total seger förstås inom reguljära konflikter att fortsätta kriget tills ena parten kapitulerar och därmed tvingas acceptera en påtvingad fredslösning. Gällande irreguljära konflikter kan samma innebörd vara relevant för en statlig aktör med målsättningen att vinna en total seger över en irreguljär part. För parter som bedriver uppror/terrorism är dock total seger kopplat till målsättningar. En total seger blir då att oavkortat uppnå sina målsättningar medan en förhandlingslösning är alla lösningar kort om att uppnå samtliga målsätt-

³⁷ Ibid., s. 38.

³⁸ Ibid., s. 41.

³⁹ Ibid., s. 41.

⁴⁰ Ibid., s. 45.

ningar. Ett beslut att öppna för en förhandlingslösning ska således ses som en eftergift då vilighet finns att diskutera en lösning som sannolikt inte kommer att leda till att samtliga ursprungliga krav uppnås.

Hypotes 1 enligt nedan innebär att sannolikheten för förhandlingslösning ökar när det inte längre finns hopp om seger. Den rymmer Reiters *information proposition* gällande hur utsikterna för framtiden ser ut för aktuell part. Hypotes 2 innebär att sannolikheten för en förhandlingslösning stiger då en part ser att kostnaderna för fortsatt konflikt ökar. Kostnaden kan gälla ekonomiska medel eller andra kostnader såsom politiska eller moraliska. Ökade ekonomiska kostnaderna innebär ökade utgifter stiger i förhållande till intäkter. Hypotes 3 är mer omfattande och rymmer åtagandeproblematiken (*commitment proposition*). Finns förtroende för att den andra parten kommer att hålla sina fredsåtaganden ökar sannolikheten för att närma sig en förhandlingslösning. Hypotesen tar också höjd för medverkan av tredje part i fredsprocessen som enligt hypotesen ökar trovärdigheten för en hållbar fred. Gällande tredje parts inblandning pratar Reiter om *Postwar Peacekeeping Tools*⁴¹ som kan innebära att sätta in fredsbevarande styrkor för att övervaka t.ex. ett fredsavtal. Det har tillämpbarhet efter reguljära konflikter men inte på samma sätt vid irreguljära. Reiter pratar också om tredje parts ensidiga stöd till en part där det skulle minska sannolikheten för att den parten skulle söka en förhandlingslösning. Detta är i högsta grad aktuellt gällande irreguljära konflikter men också en av de tydligaste slutsatserna från tidigare forskning, att begränsa stöd utifrån för att förkorta konflikten.⁴² Således kommer tredje parts medverkan i detta arbete endast gälla dess roll i fredsprocessen.

Reiters fjärde skäl till att inte söka total seger och istället söka en förhandlingslösning gäller när en part ”har vunnit en omstridd vara”, främst territorium, som minskar åtagandeproblematiken efter freden. Det kan t.ex. röra sig om strategiskt viktigt territorium som underlättar att bevaka en tidigare motståndare efter freden. Då territorium och strid utefter fronter oftast inte utgör karaktäristika för irreguljära konflikter så minskar betydelsen av strategiskt viktigt territorium och en relevant jämförelse blir svår att genomföra. Hypotesen har av dessa skäl valts bort ur analysen. Således genomförs den empiriska analysen utifrån tre hypoteser.

2.4 Använda hypoteser

Nedan följer de tre hypoteser som används i studien samt ett antal indikatorer kopplade till dem.

1. Sannolikheten för att en part ska acceptera/söka en förhandlingslösning ökar när det inte längre finns hopp om seger för parten.

Indikatorer:

- a. Rekrytering
- b. Antal dödade i konflikten
- c. Uttalanden som tyder på att parten tror på seger eller ej

⁴¹ Reiter (2009), s. 41.

⁴² Paul, Clarke, Grill och Dunigan (2013), s. 181-182.

2. Sannolikheten för att en part ska acceptera/söka en förhandlingslösning ökar när kostnaderna för fortsatt konflikt kraftigt ökar.

Indikatorer:

- a. Inflöde av kapital till organisationen (externt och internt)
- b. Ekonomiska kostnader för verksamhet
- c. Politiska kostnader för verksamheten

3. Sannolikheten för att en part ska acceptera/söka en förhandlingslösning ökar när det finns en tydlig plan för hur freden skall upprätthållas efter avslutande av konflikten (hållande av förhandlade åtaganden), företräddelsevis med hjälp av en tredje part.

Indikatorer:

- a. Historik av åtaganden (tillit)
- b. Lösning av grundproblematiken
- c. Frågor om amnesti
- d. Involverandet av tredje part i fredsprocessen
- e. Avväpningsfrågor

3. Metod

3.1 Metod och metoddiskussion

Vald metod är en jämförande fallstudie mellan två fall där en prövning av uppställda hypoteser har genomförts med en kvalitativ metod. Studien är teoriprovande i det avseendet att empirin, genom att pröva beslut inom två irreguljära konflikter, går utanför de reguljära konflikter som Reiter använder som empiri.

Det empiriska underlaget utgörs dels av konflikten mellan IRA och det nordirländska/brittiska styret på Nordirland som pågick mellan 1969 och 1999⁴³ och dels konflikten mellan LTTE och det lankesiska styret på Sri Lanka som pågick mellan 1976⁴⁴ och 2009. Inom dessa konflikter är studiens fokus på incitamenten för beslut fattade avseende att närma eller fjärma sig en förhandlingslösning.

Fallen lämpar sig för en jämförande analys då de liknar varandra. De bottenar båda i etniska konflikter som har kommit till ytan i och med Irlands respektive Sri Lankas självständighet från Storbritannien. Konflikterna utspelar sig under ungefär samma tidsperiod och båda grupperna förde en långvarig irreguljär kamp för att åstadkomma frigörelse. Kampen har skett bland befolkningen med många av de inslag som karakteriserar moderna konflikter. Syftet har varit att påverka respektive regering och att skapa opinion bland befolkning och omvärld. IRA genomförde omfattande bombdåd på Nordirland och det brittiska fastlandet. LTTE verkade genom sprängdåd och omfattande självmordsbombningar. Båda konflikterna har varit huvudsakligen irreguljära även om konflikten på Sri Lanka hade reguljära inslag då LTTE skaffade sig flera tyngre militära förmågor och tidvis kontrollerade terräng.

Inom respektive konflikt studeras *ett* vägval i varje konflikt. Reiter tillämnar i ”How Wars End” sin empiri på 22 olika beslut fattade av åtta olika parter i sex skilda konflikter.⁴⁵ Det ger bredd och redundans i utfall där hypoteser får flera prövningar. Då omfattningen av denna studie är begränsad kan inte samma bredd i empirin åstadkommas. Besluten inom respektive konflikt är dock valda för att representera två olika utfall. I fallet IRA studeras beslutet (aktiva beslutet) att gå med på fredsförhandlingar som ledde fram till fredsavtalet 1998. I fallet LTTE studeras beslutet (icke-beslutet) av LTTE att under slutfasen (2006-2009) inte söka/acceptera en förhandlingslösning utan fortsätta den militära kampen tills de blev bekämpade, deras ledare dödad och de officiellt gav upp. Båda de studerade vägvalen ligger i händerna hos den icke-statliga aktören. Detta val är också medvetet då studiesyftet är att förstå upprorsmännens/terroristernas incitament för avslutandet av den militära operationen. Besluten som stu-

⁴³ Officiellt avslutades den brittiska militära kampanjen 2007 men ofta refereras till att konflikten avslutades efter fredsavtalet hösten 1998, däribland UCDP. RAND Corporation sätter i använda rapporter, liksom många andra, avslutandet till 1999 vilket används i detta arbete.

⁴⁴ På vissa ställen anges 1983 som startpunkt för konflikten. Det var då ett större uppror som slogs ner och konflikten intensifierades ytterligare. I detta arbete används i linje med UCDP, 1976 som startpunkt.

⁴⁵ Reiter (2009), s. 56.

deras i de båda fallen rör slutskedet av respektive konflikt och det representerar således vägval som ledde till avslut av konflikterna.

Det är inte helt oproblematiskt att prata om avslutande av konflikter då det är beroende av definitioner. I *Uppsala Conflict Data Program* definieras en konflikt som ”armed conflict” om den har mer än 25 dödade per år.⁴⁶ Denna definition är relativt vanligt förekommande. Att mindre än 25 personer per år blir dödade säger dock inget om grundproblemet. Således kan t.ex. ett uppror besegras och den väpnade konflikten definitionsmässigt upphöra, för att senare återkomma på samma grunder. I RAND Corporations studier konstateras att 35 av de studerade 71 avslutade fallen av uppror hade återfallit i konflikt fram till 2011.⁴⁷ De båda studerade fallen lever upp till definitionen enligt ovan som avslutade konflikter. Vi ser dock att mycket försoningsarbete kvarstår och inget av fallen är förpassat till historien.

Analysen har skett genom en kvalitativ textanalys av litteraturen stöttad av kvantitativa data där sådana har varit relevanta och tillgängliga. Metoden har bedömts lämplig då strävan har varit att förstå mot vilken bakgrund beslut togs. Kvalitativ textanalys lämpar sig då det är ett sammanhang som eftersökt och resultatet antas vara något annat än summan av delarna.⁴⁸ Alternativet hade varit att genomföra studien med en rent kvantitativ metod. Svårigheten med kvantitativ data i militära konflikter är att få fram korrekt data och även att identifiera korrelationen mellan data och det faktiska utfallet (i denna studie *beslutet*). Båda dessa problem förekommer i studien då kvantitativa data gällande främst Sri Lanka varierar i tillgång och kvalitet och studiefrågan är svår att operationalisera utifrån endast kvantitativa data. Således har en kvalitativ metod bättre förutsättningar att säkra studiens validitet.

3.2 Operationalisering

Analysen har skett i två steg för att besvara den primära frågeställningen. Den inledande hypotesprövningen har gjorts genom att pröva respektive hypotes inverkan på aktuellt beslut. Där har indikatorerna varit vägledande. Data för varje indikator har inte alltid funnits eller varit jämförbara mellan de två fallen. Analysen har inte skett indikator för indikator utan som en helhet. Genom analys av bakgrund och gällande omständigheter prövas om beslutet överensstämmer med hypotesen. Analysen har skett land för land med en jämförande delsammansfattning för varje hypotes.

Vissa indikatorer är svårare att tolka än andra och kan behöva en förklaring. Svårighet att *rekrytera* tyder på att seger kommer vara svårare att uppnå. Tolkningen av *antal dödade i konflikten* är mer tvetydigt. Få egna dödade och många dödade motståndare är tecken på framgång men beroendet påverkas av t.ex. ursprungliga volymer. Data kan också vara otillförlitliga. Indikatorn har använts i samverkan med t.ex. rekrytering för att visa på tendens. Även indikatorerna för kostnader har använts relativt, som balansen mellan *intäkter* och *utgifter* och

⁴⁶ UCDP, Definition of Armed Conflict, hämtad 2014-04-19.

⁴⁷ Paul, Clarke, Grill och Dunigan (2013), s. 164.

⁴⁸ Esaiasson, Peter, Gilljam, Mikael, Oscarsson, Henrik och Wängnerud, Lena, *Metodpraktikan – konsten att studera samhälle, individ och marknad*, Nordstedts Juridik AB, Vällingby, 2007, s. 237.

gällande *politiska kostnader* i relation till motståndaren. Ett visst mått av politiska och moraliska kostnader kan vara acceptabla om motståndaren har större motsvarande kostnader. För hypotes tre speglar indikatorerna förtroendet för att framtiden ska bli bättre. *Historik av åtaganden* är då ett första tecken på förtroende precis som om det finns en trovärdig plan för *lösning av grundproblematiken*. Amnesti är en del försoningsprocessen och visar vilken status deltagare i konflikten ska få efter freden. Förhållningssätt till avvärjning indikerar om tillit finns till en politisk process då det innebär att ge upp den militära förmåga som under konflikten har varit ens maktbas.

För att dra slutsatser och svara på den primära frågeställningen *vad som får en irreguljär part att överge en militär kamp för en förhandlingslösning* har därefter en sammantagen analys av de tre hypoteserna genomförts. Det sker i kapitel 5 där kopplingen mellan hypoteserna också beskrivs. Utgångspunkten enligt Reiters teori var att sammanföra informations- och åtagandeproblematiken för att förklara varför en part kan tänka sig att sänka sina krav och acceptera en förhandlingslösning.⁴⁹ Hypoteserna behöver ses i samverkan för att kunna svara på studiefrågan.

Svaret på den sekundära frågeställningen gällande *hur kunskap om dynamiken kring förhandlingslösningar kan bidra till att förkorta irreguljära konflikter* utgör en policy-rekommendation. Således används kunskapen vunnen ur den primära frågeställningen för att konkretisera vad en regeringspart aktivt kan göra för att få en irreguljär part att välja en förhandlingslösning.

⁴⁹ Reiter (2009), s. 23.

4 Analys

4.1 Inledning

Kapitlet inleds med en kort introduktion till den båda konflikterna, vilka beslut som är av intresse samt de beslut som är valda för studien. Därefter genomförs den empiriska undersökningen utifrån hypoteserna. Konflikterna på Nordirland och Sri Lanka har som tidigare nämnts både likheter och skillnader. De är båda konflikter där den ena huvudparten utgjordes av en regering och den andra av en irreguljär part. Det intressanta är att utgången blev så olika. Att *en* part gör vägval kan inte alltid ensamt förklara konfliktens utveckling, det är alltid minst två parter involverade i en konflikt. Däremot är det en förutsättning att en part är villig att öppna för en förhandling om möjligheten till en politisk lösning ska finnas.

4.2 Konflikten på Sri Lanka 1976-2009

Konflikten på Sri Lanka är en konflikt mellan de etniska grupperna singaleser och tamiler. Singaleserna utgör majoriteten och dominerar styret i landet. Tamilerna utgör en minoritet i främst de östra och norra delarna av landet. Den tamilska befolkningen har ända sedan självständigheten från Storbritannien 1948 då Ceylon bildades behandlats diskriminerande av den singalesiska regeringen. 1972 byttes namnet från Ceylon till Sri Lanka och då infördes också en ny konstitution som missgynnade tamilerna ytterligare.⁵⁰ Under samma år bildades *Tamil New Tigers* som en motståndsrörelse mot regeringens diskriminering. 1976 ombildades organisationen till de *Liberation Tamil Tigers of Eelam (LTTE)* eller de *tamilska tigrarna*. Eelam är den tamilska benämningen på den stat de kämpar för att upprätta.

Figur 2. Området som de tamilska tigrarna (LTTE) strider för att upprätta den självständiga staten Eelam på.

⁵⁰ McConnell, Deirdre, "The Tamil people's right to self-determination", *Cambridge Review of International Affairs*, 21:1, 2008, s. 59.

Ledare för LTTE var den karismatiske Vellupillai Prabhakaran (VP). 1983 förekom omfattande upplopp och över 300 tamiler dödades.⁵¹ LTTE intensifierade då kampen mot regeringen och under 1984 dödades 82⁵² personer i konflikten för att stiga till 391 under 1985 och 447 under 1986. Under 1987 hade siffran stigit till 1502 personer och Indien kommer nu överens med den lankesiska regeringen att ställa upp med en fredsbevarande styrka (Indian Peace Keeping Force, IPKF) som skulle skydda civila och avväpna flera olika militanta grupper, inte bara LTTE. Den indiska missionen blev ett misslyckande och 1990 lämnar de Sri Lanka utan att ha uppnått målsättningarna. Under hela 1990-talet fortsätter konflikten med varierande intensitet och hela tiden med stor brutalitet både från LTTE och regeringsstyrkorna och fruktansvärda konsekvenser för civilbefolkningen.

Terrorattacken 9/11 2001 medförde att den internationella attityden mot terroristgrupper hårdnade vilket påverkade inställningen till LTTE med minskat stöd som följde.⁵³ Under norsk ledning lyckades medlare 2002 få till stånd ett eldupphöravtal mellan LTTE och regeringen och en nordisk obeväpnad observationsgrupp skulle övervaka eldupphörets efterlevnad.⁵⁴ Detta var en stor framgång och även om eldupphöravtalet bröts regelbundet nedgick konfliktintensiteten markant under några år. Dock lyckades inget fredsavtal förhandlas fram. 2005 kom Mahinda Rajapaksa till makten och en ny hårdare hållning mot LTTE inleddes. Under 2006 intensifierades konflikten då regeringen hade målsättningen att effektivt avsluta problemet med LTTE. Det avslutande skedet av konflikten pågick fram till våren 2009 då VP var dödad och regeringen förklarade kriget mot LTTE vunnet. LTTE bedrev ett uppror som karaktäriserades av både irreguljära och reguljära stridigheter. De irreguljära metoderna innebar bl.a. en omfattande användning av självmordsbombare. De hade under lång tid även regelrätta reguljära förband och kontrollerade under många år delar av Sri Lankas territorium. I mars 2007 genomför t.ex. LTTE en flygattack mot en flygvapenbas nära Colombo flygplats där de släpper bomber från ett propellerplan.⁵⁵

4.3 Konflikten på Nordirland 1969-1999

För det katolska Irland som stod under det protestantiska brittiska styret innebar Påskupproret 1916 ett tydligt steg på vägen mot självständighet. Även om upproret slogs ner så innebar det att Sinn Féin bildades för att politiskt driva kampen för ett självständigt Irland och året efter bildades den Irländska Republikanska Armén (IRA) för att driva en väpnad kamp. 1919 inleddes irländska frihetskriget som ledde fram till Irlands självständighet 1921. När Storbritannien skulle lämna över styret så protesterade dock den inflytelserika protestantiska befolk-

⁵¹ Paul, Christopher, Clarke, Colin P., Grill, Beth, Dunigan, Molly, *Paths to Victory - Detailed Incergency Case Study*, RAND Corporation, 2013, s. 425.

⁵² Siffror från UCDP, Sri Lanka, War & minor conflict, hämtad: 2014-04-19.

⁵³ Biswas, Bidisha, "Can't we just talk? Reputational Concerns and International Intervention in Sri Lanka and Indonesia (Ache)", *International Negotiation*, vol 14, 2009, s. 128.

⁵⁴ Sri Lanka Monitoring Mission (SLMM)

⁵⁵ UCDP, Sri Lanka, War & minor conflict, hämtad: 2014-03-27.

ningen i den norra delen av Irland mot att bli en del av det irländska styret. Utkomsten blev att Storbritannien behöll styret över 6 av 9 grevskap i den norra Ulsterregionen där befolkningen var huvudsakligen protestantisk, i och med det var Nordirland bildat. Det innebar att det blev en katolsk minoritet på Nordirland som tidigt utsattes för diskriminerande behandling av det lokala styret på Nordirland. Nordirlands utträde ut Storbritannien till förmån för irländsk tillhörighet blev frågan som Sinn Féin kom att kämpa för politiskt och som IRA kom att strida för militärt. IRA förde sedan i perioder fram till 1960-talet en lågintensiv kamp mot det brittiska styret. Under slutet av 1960-talet och inspirerade av den växande medborgarrättsrörelsen intensifierades IRA:s kamp 1969 och utgjorde startskottet för ”The Troubles” (1969-1999) som Nordirland-konflikten kom att kallas. Efter nästan 30 års konflikt lyckades parterna sluta ett fredsfördrag (Långfredagsavtalet 1998) och konflikten lugnade ner sig. IRA har delats flera gånger utefter ideologiska skiljaktigheter och den senaste splittringen skedde i och med fredsavtalet då en del bildade Real IRA (RIRA) som inte accepterade innehållet i fredsavtalet. RIRA utgör fortfarande en aktiv grupp även om de är få och intensiteten låg. 2007 avslutade den brittiska armén officiellt sin operation på Nordirland även om de har vissa styrkor kvar för att stötta den nordirländska polisen efter behov.

Vid inledningen av konflikten 1969 delades IRA då *Provisional IRA* (PIRA) bildades för att driva en hårdare militär kamp. Kvar blev en mindre del som kallade sig *Official IRA* (OIRA). Deras roll var dock marginell och PIRA blev den del som förde den militära kampen under konfliktåren mot framför allt det brittiska styret. PIRA såg sig tidigt som det riktiga IRA och är de som avses när bara benämningen IRA under konfliktåren används. I detta arbete används endast beteckningen IRA för PIRA. Konflikten hade sin mest intensiva period under första hälften av 70-talet men ända fram till eldupphöravtalet 1994 var det ständiga terroråd och incidenter med många dödsfall, dels konfliktrelaterade men framför allt civila. Eldupphöravtalet 1994 innebar en lungnare period som varade fram till februari 1996 då IRA bröt avtalet efter 18 månader lugn genom att detonera en kraftig bomb i London. Det skedde i en tid av hoppfulla fredsförhandlingar och förvånade många.⁵⁶ Fredsprocessen fortsätter dock och IRA utlyste åter eldupphör i juli 1997.⁵⁷ vilket höll fram till att fredsavtalet tecknas 1998.

Konflikten på Nordirland är komplex då den innehåller flera olika parter. Dels IRA, dess politiska gren Sinn Féin och andra mindre katolska paramilitära grupperingar (republikaner eller nationalisterna) som strävar efter att Nordirland ska bli en del av ett enat Irland. Dels protestantiska paramilitära grupper (Lojalister eller Unionister) vars mål är att Nordirland ska förbli en del av Storbritannien och de motsätter sig således en succession till Irland. IRA stred mot Lojalisterna, mot polisstyrkan på Nordirland (Royal Ulster Constabulary, RUC) och den brittiska armén som från 1969 var stationerad på Nordirland. Inofficiella samarbeten förekom mellan lojalisterna och RUC även om strider mellan dem också utgjorde en del av konflikten. Den huvudsakliga konflikten stod dock mellan IRA å ena sidan och det brittiska styret (RUC och armén) samt de lojalistiska paramilitära förbanden å den andra sidan. I detta arbete ligger fokus på konflikten mellan IRA och den brittiska regeringen då de utgör huvudparter i konflik-

⁵⁶ Dixon (2001), s. 260-261.

⁵⁷ Ibid., s. 267.

ten. Det bör dock påpekas att den nordirländska fredsprocessen inte bara gäller konflikten mellan IRA och den brittiska regeringen utan involverar fler, t.ex. de politiska partierna.⁵⁸ När fredsfördraget till slut tecknades så skedde det mellan de brittiska och de irländska regeringarna⁵⁹ där övriga parter undertecknade en *Declaration of Support*.⁶⁰

4.4 Val av studerade beslut

Som nämnts tidigare kommer ett beslut studeras i respektive konflikt. Det finns givetvis flera vägval som har skett och nedan presenteras en översikt av fler beslut som skulle vara av intresse att studera. Dessa utgör således även underlag för vidare forskning. Inget beslut är oberoende av historien vilket blir påtagligt speciellt i Nordirlandfallet som var mer lågintensivt. Således kommer relevanta delar av konflikten beröras som har koppling till studerat vägval.

För konflikten på Sri Lanka är följande beslut av intresse:

- LTTE säger sig i december 2001 vara villiga att diskutera en politisk lösning utgående från att tamilska rättigheter kan värnas inom ramen för ett förenat Sri Lanka. Detta utgjorde en eftergift av LTTE då de tidigare endast utgått från en självständigt tamilskt stat.
- LTTE:s ledare VP och Sri Lankas premiärminister Ranil Wickremasinghe går båda med på ett eldupphöravtal den 22 februari 2002.⁶¹
- Under förhandlingar efter eldupphöravtalet 2002 förkastar VP ett erbjudande som skulle ha gett rebellerna en omfattande autonomi över de norra och östra delarna av Sri Lanka, dock inte fullständig självständighet. Erbjudandet ansågs av många vid den tidpunkten som rimligt och det bästa LTTE kunde förvänta sig.⁶²
- LTTE lämnar i april 2003 fredsförhandlingarna och tecknar i oktober sitt eget förslag till fredsförslag som uttryckligen kräver självbestämmande.⁶³ Kraven på en förhandlingslösning har här höjts efter nära ett och ett halvt år av fredsförhandlande.
- Mahinda Rajapaksa, som 2005 kom till makten på Sri Lanka, är fast besluten att en gång för alla göra upp med LTTE.
- *Under 2006 inledde det lankesiska styret fjärde Eelamkriget mot LTTE. Den pågick fram till maj 2009 då ledaren VP dödades och LTTE ser sig bekämpade. Under hela*

⁵⁸ Ranstorp, Magnus & Brun, Hans, "Terrorism Learning and Innovation: Lessons from PIRA in the Northern Ireland", *Workshop-rapport från Centre for Asymmetric Threat Studies (CATS)*, Swedish National Defence College, Stockholm, 2013, s. 56-59.

⁵⁹ The Northern Ireland Peace Agreement, 1998-04-10, hämtad 2014-04-17 från: http://peacemaker.un.org/sites/peacemaker.un.org/files/IE%20GB_980410_Northern%20Ireland%20Agreement.pdf

⁶⁰ The Northern Ireland Peace Agreement, 1998-04-10, Declaration of Support, hämtad 2014-04-17 från: <http://cain.ulst.ac.uk/events/peace/docs/agreement.htm#support>

⁶¹ UCDP, Sri Lanka, War & minor conflict, hämtad: 2014-03-27.

⁶² Hashim, Ahmed S., *When Counterinsurgency wins*, University of Pennsylvania Press, Philadelphia, 2013, s. 191.

⁶³ Biswas, Bidisha, "The Challenge of Conflict Management: A Case Study of Sri Lanka", *Civil Wars*, vol. 8, nr 1, 2006, s. 56.

denna tid öppnade aldrig LTTE och VP för en politisk lösning trots att de förlorade undan för undan (studerat beslut).

För konflikten på Nordirland är följande beslut av intresse:

- Den brittiska regeringen, under Margret Thatcher, beslutar att teckna det Anglo-irländska avtalet 1985 då parterna kom överens om att Nordirland skulle få utträda ut Storbritannien för att bli en del av republiken Irland. Detta trots att Thatcher var en notorisk motståndare till förhandling och eftergifter till terrorister.
- I augusti 1994 utlyste IRA eldupphör vilket kom att besvaras av brittiska regeringen och lojalisterna.
- I februari 1996 avslutar IRA det 18 månader långa eldupphöret genom att detonera en bomb vid Canary Wharf i London, något som hade planerats under flera månader under den pågående fredsprocessen.⁶⁴
- I juli 1997 förklarar IRA åter att eldupphör gäller.
- *I april 1998 accepterar IRA att skriva på fredsavtalet som undertecknades av den brittiska regeringen, den irländska regeringen samt alla övriga väsentliga parter (studerat beslut).*

Beslutet på Nordirland visar att det är svårt att avgränsa beslut i tid då det var en lång kedja av händelser som ledde fram till det. Kopplingen till den föregående fredsprocessen är viktig att förstå IRA:s beslut att slutligen acceptera fredavtalet.

4.5 Hypotesprövning

Hypotes 1: Sannolikheten för att en part ska acceptera/söka en förhandlingslösning ökar när det inte längre finns hopp om seger för parten.

Utfallen av de två fallen är olika trots att hopp om seger inte fanns för varken IRA eller LTTE. IRA:s beslut att välja förhandlingslösning är i linje med hypotesen medan LTTE:s val att fortsätta den militära kampen inte är i linje med hypotesen. Hypotesen kan således inte förklara besluten.

Sri Lanka

I februari 2002 hade ett avtal om eldupphör kommit till stånd med hjälp av de norska freds-förhandlarna.⁶⁵ Även om avtalet inte formellt sades upp förrän 2008 så förekom ständigt överträdelse och var från 2006 utan verkan när konflikten intensifierades.

⁶⁴ Dixon (2001), s. 260-261.

⁶⁵ UCDP, Sri Lanka, War & minor conflict, hämtad: 2014-03-27.

	2002		2003		2004		2005	
	LTTE	GOSL	LTTE	GOSL	LTTE	GOSL	LTTE	GOSL
Antal brott mot vapenvilan	995	52	1113	49	845	20	576	43

Tabell 1. Antalet brott mot vapenvilan enligt Sri Lanka Monitoring Mission (SLMM).⁶⁶ GOSL= Government of Sri Lanka.

Efter eldupphöravtalet gjordes under norsk ledning upprepade försök att få till stånd ett fredsavtal men samtliga misslyckades. I april 2003 lämnar LTTE fredsförhandlingarna och under 2004 och 2005 genomfördes inga förhandlingar. De sista förhandlingarna hölls i två omgångar 2006 men blev fruktlösa.⁶⁷ Varken den lankesiska regeringen eller LTTE visade intresse för förhandling.

2005 kommer Mahinda Rajapaksa till makten på Sri Lanka vilket innebar en stor förändring för regeringens inställning till kriget mot LTTE. Rajapaksa hade en tydlig målbild att besegra LTTE totalt och inte att vinna delsegrar för att ge regeringen ett bättre förhandlingsläge.⁶⁸ De lankesiska styrkorna hade tidigare haft låg moral, varit förutsägbara och haft hög grad av desertering. LTTE hade genom åren byggt upp ett rykte om sig att vara effektiva och farliga och uppfattningen var, även bland många i regeringen, att LTTE inte kunde besegras. Den allmänna uppfattningen var att om konflikten åter trappades upp så skulle båda sidor matta ut sig och söka sig till en förhandling.⁶⁹

Rajapaksa insåg att skulle han få det krigströtta folkets stöd för att fortsätta kriget (och trappa upp det) var förändring nödvändig. Han inledde en rekryteringskampanj och även om siffrorna varierar så förstärktes armén avsevärt.⁷⁰ Utbildningen utvecklades och specialförband med små rörliga enheter blev ett effektivt inslag.⁷¹ Revitaliseringen av de militära styrkornas tillsammans med Rajapaksas kompromisslösa målmedvetenhet och lättsamma inställning till mänskliga rättigheter är viktiga ingångsvärden för att förstå det avslutande kriget (det fjärde Eelamkriget) som regeringen drev mot LTTE från 2006 fram till 2009.

⁶⁶ Statistik enligt Sri Lanka Monitoring Mission (SLMM) i Holt, Sarah, *Aid, Peacebuilding and the Resurgence of War – Buying Time in Sri Lanka*, Palegrave Macmillan, Hampshire, 2011, s. 142.

⁶⁷ UCDP, Sri Lanka, War & minor conflict, hämtad: 2014-03-27.

⁶⁸ Hashim (2013), s. 180.

⁶⁹ Ibid., s. 132.

⁷⁰ UCDP anger att regeringens styrkor ökade i numerär till 160900 under 2009 medan Hashim anger att de hade ökat till 450 000 år 2009. (Hashim (2013), s. 188)

⁷¹ Hashim (2013), s. 185ff.

SRI LANKA		
År	Antal soldater	
	Regeringen	LTTE
2009	160900	No info
2008	150900	8-11000
2007	150900	> 7500
2006	111000	8-11000
2005	111000	11000
2004	No info	No info
2003	152300	7000
2002	150000	6000

Tabell 2. Antal soldater hos regeringen respektive LTTE från 2002-2009.⁷²

Organisationer som kan kopplas till terrorverksamhet får det generellt svårare under 2000-talet efter 11/9, både gällande stöd och vapeninköp. LTTE har i mitten av 00-talet fokuserat mycket av sin underrättelseverksamhet på ett strategiskt plan för att kunna köpa vapen och utveckla sina förband. Det medför att LTTE med tiden får sämre underrättelser om regeringsstyrkorna och missar till stor del den omstöpning som Rajapaksa genomför från 2005.⁷³

Hos LTTE syns vid denna tid inga tecken på att de inte skulle kunna vinna. Organisationen har gott självförtroende och VP sätter i hög grad prägeln på LTTE. Han hade närmast kultstatus och hans ord präglade utvecklingen av LTTE. Intensiva strider i öster under första halvan av 2007 resulterar i, förutom att stora mängder civila tvingas fly, att LTTE tappar kontrollen över området och slutar sina öppna operationer där.⁷⁴ De koncentrerar sig därefter i det norra området runt staden Kilinochchi som utgjorde deras politiska fäste. LTTE är fortfarande starka men att de till del opererade reguljärt blev också en svaghet när regeringen nu hade en målmedveten plan och snabbt ökade kvantiteten av sina styrkor. LTTE kunde inte utnyttja en irreguljär parts fördel genom att ha initiativet och styra över tiden. Reguljärt kunde de inte längre stå upp mot målmedvetna och kvantitativt överlägsna regeringsstyrkor. Vi ser här tydliga tecken på att motgång blev konkreta för LTTE när de fick överge områden de tidigare kontrollerat.

	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
Antal dödade	< 25	25	<25	85	1970	1887	8413	8162

Tabell 3. Antal dödade i konflikten på Sri Lanka (battle related).⁷⁵

I januari 2009 när regeringsstyrkorna intagit Kilinochchi träffades LTTE övre ledarskikt för att diskutera vilka val rörelsen stod inför. Flera kände att kriget inte längre kunde vinnas.

⁷² UCDP, Sri Lanka, War & minor conflict, hämtad: 2014-03-24.

⁷³ Hashim (2013), s. 192.

⁷⁴ Annual report Sri Lanka Monitoring Mission (SLMM) 2007, Oslo 2008, s. 7, hämtad 2014-04-19 från: <http://www.slmm-history.info/filestore/rsrapport2007.pdf>

⁷⁵ UCDP, Sri Lanka, War & minor conflict, hämtad: 2014-03-27.

Flera ur ledarskiktet framförde att de borde gå med på ett slut på stridigheterna. Det enda beslut som togs var att fortsätta kampen. Ledningen drog slutsatsen att de kunde hålla ut för att vädja till det internationella samfundet att få regeringen att sluta stridigheterna.⁷⁶ Det fanns dock inget internationellt samfund som kunde få regeringen att stanna upp. Deserteringarna hos LTTE var fortsatt höga och de hade nu svårt att få ihop tillräckliga styrkor, andelen oerfarna soldater växte. Utbildningstiden blev kortare och kortare och hade reducerats till en vecka runt 2007, därefter till tre dagar och mot slutet av konflikten räckte det att kunna skjuta med ett gevär.⁷⁷ Antalet barnsoldater ökade också under de sista åren av konflikten och det lankesiska Directorate of Military Intelligence hävdade att så mycket som 60 % av LTTE soldater var under 18 år.⁷⁸ Den stora andelen barnsoldater får ses som tecken på rekryteringsproblem. LTTE hade även tidigare rekryterat barnsoldater men när nu stridigheterna intensifieras och dödsfallen ökade (se tabell 3) så blir barnsoldater ett sätt att fylla luckor som inte kan fyllas på andra sätt.

Nordirland

Det fanns på Nordirland i början av 90-talet, till skillnad från på Sri Lanka, tvekan hos båda parter om att konflikten någonsin skulle vinnas. Zartman har definierat detta tillstånd som ”Mutually Hurting Stalemate” (MHS).⁷⁹ Båda parterna hade således förmåga att tillfoga den andra parten skada men inte med resultatet att det leder närmare seger. Sinn Féins tidigare informationschef, Danny Morrison, skriver från fängelse i ett brev till Garry Adams att: ”I think we can fight forever and can’t be defeated. But of course that isn’t the same as winning or showing something for all the sacrifices”.⁸⁰ Detta får ses som ett tillstånd som uppstod efter en lång rad av år under 80-talet då intensiteten inte var lika intensiv som under 1970-talet men fortfarande tillräckligt omfattande för att påverka samhället på ett oacceptabelt sätt (se tabell 4).

	1970	1971	1972	1973	1974	1975	1976	1977	1978	1979	1980	1981	1982	1983	1984
Antal döda	25	174	470	252	220	247	297	112	81	113	76	101	97	77	64
	1985	1986	1987	1988	1989	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999
Antal döda	55	61	95	94	62	76	94	85	84	62	9	15	22	55	7

Tabell 4. Totalt antal döda per år relaterade till Nordirlandkonflikten⁸¹

⁷⁶ Hashim (2013), s. 150.

⁷⁷ Ibid., s. 151-152.

⁷⁸ Ibid., s. 194.

⁷⁹ Zartman, William, ”Negotiating International Conflict: Incentives and Intractability”, *International Negotiations*, 6(3), mars 2001, s. 298.

⁸⁰ Citerat i O’Kane, Eamonn, ”When Can Conflicts be Resolved? A Critique of Ripeness”, *Civil Wars*, vol. 8, nr. 3-4, 2006, s. 272.

⁸¹ Police Service of Northern Ireland (PSNI), ”Northern Ireland Annual Abstract of Statistics 2002”, citerat i Haugseng, Magne, *The Tightening Grip: Northern Ireland - The Military and 35 Years of Terror*, Swedish National Defence College, Stockholm, 2006, s. 123.

IRA lyckas inte få till stånd någon politisk förändring. Margret Thatcher hade som premiärminister fört en hård linje mot IRA med en ovilja att förhandla och med få eftergifter⁸², bl.a. hade hon inte gett efter för hungerstrejken 1981 vid Maze-fängelset som resulterade i att 10 fångar svält sig till döds. Trots det var det Margret Thatcher som 1985 tillsammans med Irlands premiärminister skrev under The Anglo-Irish Accord. Thatcher var motvillig till att underteckna avtalet men gjorde så efter påtryckningar från USA:s president Ronald Reagan.⁸³ En utdragen och plågsam konflikt leder till att känslor och personlig prestige blir involverat. Thatcher var van vid att driva sin åsikt hårt men i detta fall ledde det inte till framgång utan endast konfrontation. Vikten av en tredje part som kan betrakta konflikten utifrån, i detta fall Reagan som Thatcher hade en nära relation med, kan inte överskattas. Avtalet var ett steg i rätt riktning men markerade ändå inte en tydlig vändpunkt.

1990 hade John Major övertagit rollen som premiärminister efter Margret Thatcher och insikten blev tydligare att en militär seger över IRA skulle bli svårt att uppnå, därmed öppnade de för dialog.⁸⁴ Här någonstans kom den vändpunkt som ledde till fruktbara förhandlingar. Det innebar också att IRA, till skillnad från LTTE, hade en tydlig motpart för den fortsatta processen. Ytterligare ett knappt decennium skulle dock förlöpa innan fredsfördraget var klart.

Mellan 1990 och 1994 dog 418 personer på Nordirland till följd av konflikten, trots detta lyckades en vapenvila komma till stånd 1994. Regeringen insåg att det inte fanns något alternativ och visade en tålmodighet som inte funnits tidigare. Vapenvilan innebar dock missnöje inom delar av IRA, främst från South Armagh som hade motsatt sig vapenvilan. Det är detta som leder till att IRA avslutar eldupphöret i februari 1996 med den kraftiga bomben i Canary Wharf i London och den skakiga processen får åter en motgång. Den brittiska regeringen är dock fast besluten om en politisk lösning även om de visste att det fanns olika falanger inom IRA som i sig hade svårt att hålla en enad linje. Den brittiska regeringen jobbade hårt med underrättelser och infiltration av IRA vilket betalade av sig. I april 1997 hävdade MI5 att IRA var pressade och att ett nytt eldupphöravtal var möjligt vilket också skedde när IRA i juli upphörde med alla militära operationer.⁸⁵ Hösten 1997 splittras IRA återigen genom att Real IRA (RIRA) bildas av en fraktion som inte är nöjd med fredsprocessen och vill fortsätta den väpnade kampen. I detta läge fortsätter dock både IRA och regeringen med fredsprocessen och lyckas påsken 1998 få till fredsavtalet.

Sammanfattning

Uppfattningen om huruvida en seger var nåbar skiljer sig inledningsvis mellan de två konflikterna. På Sri Lanka hade båda parter tidigare i konflikten haft siktet inställt på en absolut seger. Det var först på slutet som det framgick för LTTE att en seger inte var möjlig. Läget blev

⁸² Ranstorp & Brun (2013), s. 46.

⁸³ Associated Press, "Reagan Pushed Thatcher For New Ulster Initiative", 1985-03-14, nerladdad 2014-04-24 från:

<http://www.apnewsarchive.com/1985/Reagan-Pushed-Thatcher-For-New-Ulster-Initiative-O-Neill-Says/id-d2bd7fe262cbd07d28de1a0573287368>

⁸⁴ Haugseng (2006), s. 87.

⁸⁵ Ibid., s. 88-89 och 92-93.

då mer och mer hopplöst, de förlorade terräng, hade svårt med rekryteringen och stigande dödstal. Det borde rimligtvis enligt hypotesen ha lett fram till att öppna för en förhandlingslösning, vilket aldrig skedde.

IRA hade i början av 90-talet insikten att de inte kunde vinna en militär seger. Denna insikt var en viktig del i att det fanns en vilja till politisk lösning. En förutsättning för att det ska lyckas är att även motparten har samma vilja vilket den brittiska regeringen då hade. Denna vilja fanns aldrig hos den singalesiska regeringen.

Förutsättningar fanns på Nordirland även om processen var långsam och misstron inledningsvis tydlig. Den brittiska underrättelsetjänstens infiltration av IRA hade bidragit till att de försvagats. När RIRA 1997 bröt sig ut ur IRA lyckades de aldrig få ett brett stöd för fortsatt väpnad kamp och RIRA blev mer av en marginell rörelse. IRA och Sinn Féin kunde fortsätta sin väg mot en förhandlingslösning och fredsavtalet. IRA:s beslut är således i linje med hypotesen medan LTTE:s beslut inte är det. Hypotesen kan således inte generellt förklara besluten.

Hypotes 2: Sannolikheten för att en part ska acceptera/söka en förhandlingslösning ökar när kostnaderna för fortsatt konflikt kraftigt ökar.

LTTE såg varken att ekonomiska eller politiska kostnader ökade för fortsatt militär kamp. Således var deras beslut att fortsätta striden i linje med hypotesen. För IRA steg framför allt de politiska kostnaderna, men även de ekonomiska, under 90-talet och deras beslut att välja förhandling är även det i linje med hypotesen.

Sri Lanka

Det var insamlingar från den tamilska diasporan som möjliggjorde för LTTE att upprätthålla en relativt omfattande krigsorganisation. Den tamilska diasporan, som uppgår till ca 25 % av den tamilska befolkningen, hade en effektiv organisation för att samla in frivilliga och ofrivilliga bidrag och uppskattningar har gjorts att 90-95 % av LTTE krigsbudget kom från utlandet.⁸⁶ Den största diasporan finns i Kanada (ca 200 000 - 250 000), Indien (ca 150 000), Storbritannien (ca 110 000), Tyskland (ca 50 000), Schweiz, Frankrike, och Australien (ca 30 000 vardera).⁸⁷ Storleken på de belopp som diasporan bidrog med är osäkra och uppgifterna varierar. I UCDP nämns siffror på bidrag från diasporan mellan \$ 24-500 miljoner årligen under de inledande åren på 2000-talet och \$ 200-300 miljoner årligen omkring 2007 då konflikten intensifierades.⁸⁸ Med sådan variation på beloppen måste siffrorna ses som osäkra men Hashid anger under denna period totala intäkter för LTTE på \$ 300 miljoner årligen.⁸⁹ Under slutet av

⁸⁶ Beardsley, Kyle och McQuinn, Brian, "Rebel Groups as Predatory Organizations: The Political Effects of the 2004 Tsunami in Indonesia and Sri Lanka", *Journal of Conflict Resolution*, 2009:53, s. 633.

⁸⁷ Human Rights Watch, "Funding the "Final War" – LTTE intimidations and extortion in the Tamil Diaspora", *Human Rights Watch Report*, vol. 18:1, 2006, s. 10.

⁸⁸ Siffror från UCDP, Sri Lanka, War & minor conflict, hämtad: 2014-03-27.

⁸⁹ Hashim (2013), s. 190.

2005 och 2006 rapporterades ökade bidragen från diasporan efter en kampanj för att samla pengar till ”det slutgiltiga kriget” genomfördes.⁹⁰ Inte ens när USA, Kanada och EU 2006 försvårade penningflöden genom att klassa LTTE som en terroristorganisation märktes någon nedgång i bidrag från diasporan. Under 2008 var det till och med så att det gick rykten om att så mycket som \$ 1.5 miljarder årligen kom in till LTTE. Efter konflikten spårade den lankesiska staten 600 bankkonton med knytning till LTTE⁹¹ Ingenstans framgår att ekonomin skulle ha utgjort en direkt begränsning för LTTE. Som diskuterades under hypotes 1 så rustade regeringen under denna period upp vilket dock LTTE inte såg konsekvenserna av.

Den lankesiska konflikten har till stor del skett utan omvärldens engagemang. Förutom Indiens misslyckade fredsbevarande styrka från 1987-1990 och den obebäpnade nordiska observationsstyrkan (SLMM) som fanns på plats efter 2002 för att övervaka vapenvilan har inget direkt externt ingripande i konflikten skett. 1991 genomförde LTTE ett självmordsattentat som dödar Indiens premiärminister Rajiv Gandhi, dådet är en hämndaktion för indisk medverkan i konflikten. Det medförde att relationen till Indien försämrades drastiskt. Indien var sedan, trots att de utgör Sri Lankas enda grannland, avvaktande till att involvera sig i konflikten.⁹² Denna avsaknad av morötter och piska mot de stridande parterna har också gjort att den politiska kostnaden varit låg för att fortsätta stridigheterna men också för hur de har genomförts. LTTE har uppmärksammats dels för omfattande användning av självmordsbombare men också för utnyttjande av barnsoldater och regeringen för brutalitet och kränkande av mänskliga rättigheter. Konflikten har i skuggan av omvärldens engagemang blivit existentiell för LTTE. Den politiska kostnaden har då inte varit begränsande.

Nordirland

Även IRA finansierades till viss del från diasporan, om än inte i samma omfattning och av samma betydelse för organisationen som för LTTE. Den irländska diasporan finns främst i USA där 19 % av befolkningen definierar sig som Irlands-amerikaner.

Ekonomiska bidrag kom från flera organisationer i USA under främst 70- och 80-talet. Nor Aid (Irish Northern Aid Committee) gav från 1970 fram till 1991, då sista rapporteringen skedde, officiellt 3.5 miljoner dollar till de republikanska paramilitära styrkorna. Bidrag kom också från The Irish National Causus (INC).⁹³ Dessa organisationer var kontroversiella och har alltid varit en nagel i ögat på den brittiska regeringen. Under 90-talet minskade bidrag till den militanta rörelsen och fler organisationer som stödde den politiska utvecklingen växte fram. International Fund for Ireland (IFI) etablerades 1986 och har till dags dato gett € 890 miljoner till olika samhällsprojekt.⁹⁴ Efter eldupphöravtalet från 1994 skapades Friends of

⁹⁰ Human Rights Watch Report, vol. 18:1, 2006, s. 1-2.

⁹¹ UCDP, Sri Lanka, War & minor conflict, hämtad: 2014-04-13.

⁹² BBC, ”India rules out Sri Lanka help”, 2000-05-03, hämtad 2014-04-27 från:
http://news.bbc.co.uk/2/hi/south_asia/734357.stm

⁹³ Cochrane, Feargal, Baser, Bahar och Swain, Ashok, ”Home Thoughts from Abroad: Diasporas and Peace-Building in Northern Ireland and Sri Lanka”, *Studies in Conflict & Terrorism*, vol. 32, 2009, s. 689.

⁹⁴ Hemsida för International Fund for Ireland, hämtad 2014-04-18 från:
<http://www.internationalfundforireland.com/about-the-fund>

Sinn Féin med bas i Washington. Finansiär var den Irlands-amerikanske miljardären Chuck Feeney. Han stod för en ny våg av lobbyister som fokuserade på vikten av amerikanskt engagemang i processen för konfliktlösning snarare än att ta ställning för en given lösning som hade varit vanligare under 1970-talet.⁹⁵

Det är tydligt att det under 90-talet blev ett skifte i inställning från den irländsk-amerikanska diasporan. Det var nu den politiska lösningen som var det accepterade alternativet och således kanaliserades pengarna över till denna typ av organisationer snarare än direkt stöd till IRA. Storleken på bidragen till samhällsinsatser och den politiska processen översteg nu den del som gick direkt till IRA militära verksamhet. Detta är en stor skillnad mot på Sri Lanka där det inte fanns någon politisk rörelse att stödja på samma sätt.

IRA hade genom åren kontakt med flera andra terroristorganisationer internationellt. En kontakt de fick omfattande stöd från var Muammar Gaddafis Libyen. Gällande vapen så var de två största källorna USA och just Libyen.⁹⁶ Under mitten av 80-talet planerar IRA för en upptrappning av sina operationer och omfattande vapenleveranser från Libyen var nödvändiga för detta. Leveranserna var uppdelade i fem omgångar där den sista var större än samtliga de andra tillsammans. I oktober 1987 lyckades dock leveransen stoppas av den franska marinen efter en gemensam operation med den brittiska underrättelsetjänsten.⁹⁷ Lasten innehöll bl.a. 1000 st AK-47, 20 st SAM-7, RPG-7 och 2 ton Semtex.⁹⁸ Förlusten av lasten var svår för IRA och lyfts fram som en inledande vändpunkt för övergång till politik istället för militära operationer.⁹⁹ Den brittiska underrättelsetjänsten jobbade kontinuerligt på att strypa IRA:s ekonomiska tillgångar vilket tillsammans med sjunkande bidrag från diasporan bidrog till att de omkring 1996 saknade tillgångar och var skuldsatta.¹⁰⁰

IRA var i stort behov av legitimitet och stöd gentemot den brittiska regeringen. Detta växte kraftigt under 90-talet och var i ökande omfattning inriktat på den politiska verksamheten. Sinn Féin hade goda relationer med Washington och att deras ledare Gerry Adams träffade flera gånger USA:s presidenter vilket gav både Sinn Féin och IRA politisk legitimitet. Bill Clinton var från 1994 ända fram till fredsavtalet skrevs under 1998 personligen involverad i fredsförhandlingarna. Den politiska kostnaden för att genomföra våldsdåd växte därmed för IRA under 1990-talet.

⁹⁵ Cochrane, Baser & Swain (2009), s. 689.

⁹⁶ Sean Boyne, Uncovering the Irish Republican Army, *Jane's Intelligence Review*, 1996-08-01, hämtad 2014-04-27 från: <http://www.pbs.org/wgbh/pages/frontline/shows/ira/inside/weapons.html#table1>

⁹⁷ Haugseng (2006), s. 74-78.

⁹⁸ Boyne, Sean, Uncovering the Irish Republican Army, *Jane's Intelligence Review*, 1996-08-01, hämtad 2014-04-27 från: <http://www.pbs.org/wgbh/pages/frontline/shows/ira/inside/weapons.html#table1>

⁹⁹ Dingley, James, *IRA – The Irish Republican Army*, Praeger, Santa Barbara, 2012, s. 190.

¹⁰⁰ Moloney, Ed, *A Secret History of the IRA*, Penguin Books, London, 2002, s. 459-460.

Sammanfattning

Den politiska kostnaden för LTTE att fortsätta kampen var låg. Det fanns ingen extern part som kunde bidra med tydliga morötter för att de skulle överge den militära kampen. Grova övergrepp från båda sidorna präglade hela konflikten och därmed var konflikten i högre grad existentiell för LTTE i takt med att de blev mer och mer styrkeunderlägsna. För IRA blev det tydligt under början på 1990-talet att den politiska kostnaden för att fortsätta med våldslinjen steg. Den politiska rörelsen växte sig starkare på bekostnad av den militära, inte minst genom den amerikanska diasporans ändrade fokus. Förändringsprocessen hade gått långsamt men mot ökat förtroende.

Det LTTE-trogna nätverket inom diasporan var aktivt med att samla in frivilliga och ofrivilliga bidrag. LTTE lyckades ligga på ett högt inflöde av kapital och vapen och även om de, med deras tyngre militära system, hade en kostsammare organisation så var inte ekonomin begränsande. Regeringen lyckades aldrig kontrollera detta flöde utifrån. På Nordirland jobbade regeringens underrättelseverksamhet hårt på att strypa stödet utifrån vilket också lyckades efterhand. Det tillsammans med minskade intäkter under 90-talet ledde till att IRA hade problem med ekonomin strax innan fredsavtalet.

Sammantaget är hypotesen giltig för såväl IRA:s beslut att söka sig mot en förhandlingslösning som för LTTE:s beslut att inte göra det.

Hypotes 3: Sannolikheten för att en part ska acceptera/söka en förhandlingslösning ökar när det finns en tydlig plan för hur freden skall upprätthållas efter avslutande av konflikten (hållande av förhandlade åtaganden), företrädesvis med hjälp av en tredje part.

På Sri Lanka stod parterna så långt ifrån varandra att tiden efter ett krigsslut aldrig var på agendan. Det fanns en tredje part som gjorde försök till medling, dock inte med sådan internationell tyngd att något förtroende lyckades åstadkommas och LTTE:s beslut att fortsätta striden är i linje med hypotesen. Processen på Nordirland för att återskapa förtroende och komma överens om en hållbar fred var långsam men gick under 90-talet framåt. Med god hjälp av en stark tredje part lyckades en bred lösning som omhändertog åtagandeproblematiken åstadkommas. Således är även IRA:s beslut att förhandla i linje med hypotesen.

Sri Lanka

Eldupphöravtalet hade kommit till 2002 under norskt medlande. Även om förhandlingarna därefter hade varit kortlivade och utan resultat så var det ett relativt lugn i konflikten åren direkt efter. Den lankesiska regeringen var dock kaotisk och präglades av maktkamp under Kumaratungas presidentskap vilket bidrog till att Norge pausade fredsförhandlingarna i slutet av 2003.¹⁰¹ Under åren som följde vapenvilan gjordes väldigt lite av den lankesiska regeringen för att åtgärda grundproblematiken på Sri Lanka.¹⁰² Diskrimineringen fortsatte och rege-

¹⁰¹ Biswas, Bidisha, "The Challenge of Conflict Management: A Case Study of Sri Lanka", *Civil Wars*, vol. 8, nr 1, 2006, s. 56.

¹⁰² Holt (2011), s. 143.

ringen visade ingen vilja att ge tamilerna ökat inflytande på Sri Lanka. Båda parterna, men framför allt LTTE, bröt regelbundet mot eldupphöravtalet och förtroendet mellan parterna var åter lågt. Eftersom det längsta de kom var till ett eldupphöravtal 2002 så fanns det aldrig någon diskussion om tiden efter ett krigsslut. Med tanke på de övergrepp som skedde under konflikten var LTTE:s förtroende för ett liv efter kriget lågt. Varken amnesti eller hur en framtida fred skulle upprätthållas var en fråga.

Norge har flera gånger blivit beskriven som en svag medlare utan behövliga morötter och pispor.¹⁰³ Den enda framgången var det bräckliga eldupphöravtalet 2002. En av anledningarna till att Norge fick uppdraget som medlare var att de var en av få som hade kontakt med LTTE. Detta i sig sågs på med misstänksamhet bland singaleser som uppfattade Norge som partiska.¹⁰⁴ T.ex. var det LTTE som stod för den överväldigande delen av brotten mot vapenvilan utan att Norge hade någon piska att ta till. Norges sista medlingstillfälle sker i Geneve under oktober 2006, dock utan framgång. Samtalen var utan agenda och kom till slut att handla om huruvida väg 9 upp till Jaffna skulle öppnas för att få in hjälp till den behövande civilbefolkningen i norr. Regeringen hade tidigare stängt vägen och ville frakta in hjälp med fartyg medan LTTE ville ha vägen öppnad.¹⁰⁵ Frågan gällde en detalj och de övergripande frågorna för vägen mot fred avhandlades inte, samtalen avbröts. I konfliktens absoluta slutskede i början av 2009 är det fler än Norge som arbetar för att få till stånd ett eldupphör. USA, EU, Indien, och FN vädjar, dock utan att vidare åtgärder tas och det slutar resultatlöst. Det internationella engagemanget hade kommit sent och utan full målmedvetenhet.

I februari 2007 deklarerar LTTE att vapenvilan från 2002 inte längre existerar och att de nu slåss för en självständig tamilsk stat. Trots kontinuerliga brott mot vapenvilan så hade ingen velat få skulden för att vara parten som sa upp vapenvilan. Officiellt avbryts den inte förrän regeringen bryter avtalet i januari 2008.¹⁰⁶ Striderna tilltar och förtroendet mellan parterna är mycket lågt. Övergrepp mot mänskliga rättigheter ökar när konfliktintensiteten ökar. Amnesty International rapporterar 2007 om hundratals avrättningar från regeringens sida utan rättegång och ett stort antal bortförande och försvinnande av individer, främst från LTTE.¹⁰⁷ I slutet av februari 2009 föreslår faktiskt LTTE ett eldupphör, dock utan någon ambition att lämna in vapen. Den tas inte på allvar och avslås direkt av regeringen.¹⁰⁸ Förtroendet för regeringen gällande vilket öde både ledning och soldater inom LTTE gick till möte om de blev tillfångatagna eller gav upp var lågt.

¹⁰³ Se t.ex. Höglund, Kristine & Svensson, Isak, "Mediating between tigers and loins: Norwegian peace diplomacy in Sri Lanka's civil war", *Contemporary South Asia*, vol. 17, Nr 2, 2009 eller Beardsley, Kyle, "Intervention without Leverage: Explaining the Prevalence of Weak Mediators", *International Interactions: Empirical and Theoretical Research in International Relations*, 35:3, 2009.

¹⁰⁴ Höglund & Svensson (2009), s 184-185.

¹⁰⁵ UCDP, Sri Lanka, War & minor conflict, hämtad: 2014-04-13.

¹⁰⁶ Ibid.

¹⁰⁷ Amnesty International, "Sri Lanka – Amnesty International Report 2007", nerladdad 2014-04-24 från: <https://www.amnesty.org/en/region/sri-lanka/report-2007>

¹⁰⁸ UCDP, Sri Lanka, War & minor conflict, hämtad: 2014-04-13.

Nordirland

Till skillnad från konflikten på Sri Lanka fanns på Nordirland två parter som under 1990-talet hade kommit närmare en förhandlingslösning. Bill Clintons engagemang i den nordirländska fredsprocessen gav en stabilitet i arbetet tillsammans med den brittiska regeringen då Clinton på ett sätt representerade den katolska befolkningen. Sinn Féin såg det också som positivt och viktigt att få med den amerikanska administrationen i fredssamtalen¹⁰⁹ och Clinton blev uppmuntrad av den irländsk-amerikanska lobbyen.¹¹⁰ Han var verksam under båda hans mandatperioder och det blev en stor framgång för Clinton när fredsavtalet kunde skrivas på 1998.

Fredsavtalets innehåll speglade de frågor som var avgörande för konflikten. Det tar en bred ansats och ersätter det Anglo-irländska avtalet från 1985. Avtalet innehåller¹¹¹:

- En del gällande konstitutionella ärenden – där det bl.a. framgår att det är befolkningen på Nordirland som avgör huruvida de vill kvarstanna inom Storbritannien eller ingå i ett enat Irland.
- En del gällande demokratiska institutioner på Nordirland - Avtalet innehåller avsnitt om det nordirländska parlamentet och samarbetet där mellan republikaner och lojalister.
- En del gällande samarbetet mellan Nordirland och Irland
- En del gällande samarbetet mellan Storbritannien och Irland

Övriga viktiga avsnitt för en hållbar fred i avtalet gäller:

- Båda regeringarna ska verka för en accelererad frigivning av personer fängslade för brott begångna med koppling till konflikten. Detta omfattade endast fångar tillhörande de organisationer som skrev under fredsavtalet.
- Avväpning av paramilitära grupper
- Mänskliga rättigheter, jämlikhet, sociala och kulturella ärenden
- Säkerhetsfrågor rörande polis och brittiska arméns närvaro på Nordirland

Avtalet innehåller flera delar som bidrar till trovärdigheten och att freden ska hållas. Först och främst fortsättningen på det Anglo-irländska avtalet från 1985 som gav beslutet om Nordirland tillhörighet till det nordirländska folket. Att fredsavtalet är ett formellt avtal mellan regeringarna i Storbritannien och Irland och därefter med alla parter visar på att det är helhetslösning som skulle vara politiskt kostsam att bryta. Amnestidelen ger ett erkännande till att konflikten i någon mån har varit legitim. De som då var fängslade var inte bara terrorister utan hade varit del av en konflikt som nu skulle få en lösning och försoning. Delen gällande avväpning var den som skapade mest oenighet och visar också att det fanns en reservation gäl-

¹⁰⁹ Adams, Gerry, *An Irish Voice – the Quest for Peace*, Mount Eagle Publications Ltd, Dingle, 1997, s. 94.

¹¹⁰ McGuinty, Roger, "American Influence on the Northern Ireland Peace Process", *Journal of Conflict Resolution*, vol. 17, nr. 2, hösten 1997.

¹¹¹ The Northern Ireland Peace Agreement, 1998-04-10. Nerladdat 2014-04-17 från: http://peacemaker.un.org/sites/peacemaker.un.org/files/IE%20GB_980410_Northern%20Ireland%20Agreement.pdf

lande förtroendet för framtiden.¹¹² I avtalet deklarerar att alla parter ska verka för en total avväpning av alla paramilitära grupper men inget nämns dock gällande tidsplanen för detta. Det fanns en misstro mellan IRA och främst lojalistiska paramilitära grupper där IRA uppenbarligen inte ville utlämna sig helt.

Sammanfattning:

Även om att bygga förtroende var en lång process på Nordirland så lyckades parterna nå enighet med en konkret handlingsplan på väsentliga områden. Fredsavtalet var en helhetslösning som innehöll åtgärder för att ta tag i grundproblemet. Även om många inom IRA ville ha ut Storbritannien omgående från Nordirland så innehöll avtalet en demokratisk lösning på frågan som låg i händerna på nordirländarna. På Sri Lanka lyckades aldrig denna långa förtroendeprocess drivas framåt efter vapenvilan 2002 då den bästa möjligheten fanns. Karaktären på vapenvilorna visar på olika nivå av förtroende och respekt. På Nordirland var vapenvilan 1994 och 1997 tydliga markeringar då båda parter var överens om ett uppehåll. På Sri Lanka fanns inte den respekten som vi ser genom överträdelser och en mer misstänksam hållning. Rayapaksa ville inte ge LTTE vapenvila då regeringen ansåg att de utnyttjade den för förberedelser inför fortsatta strider.

Rimligtvis borde en tredje part även på Sri Lanka ha kunnat bidra med det förtroendekapital som saknades, vilket dock inte skedde. Kyle Beardsleys har studerat orsaker till att vissa konflikter får starka medlare och vissa får svaga. Hans resultat är att det är vanligare med starka medlare då en konflikt rör centrala länder i det internationella systemet och där det finns stormaktsintressen och vise versa.¹¹³ För Sri Lanka var det tydligt att de tunga aktörerna stannade vid att vädja om vapenvila utan att vidta vidare åtgärder och den norska medlaren Erik Solheim hade inte den politiska tyngd som behövdes och fick då heller inte genomslag. På Nordirland innebar däremot Bill Clintons personliga engagemang som medlare från 1992 fram till fredsavtalet legitimitet och kredibilitet åt konflikten.

För IRA minskade förtroendeproblematiken i och med den breda ansats som togs i arbetet med fredsfördraget. Detta tillsammans med engagemang från en stark tredje part ledde till att IRA valde en förhandlingslösning vilket är i överensstämmelse med hypotesen. På Sri Lanka hade LTTE varken förtroendet för regeringen eller aktuell tredje part för att öka förtroendekapitalet och de väljer heller inte att söka en förhandlingslösning. Även det i linje med hypotesen.

¹¹² Dingley, 2012, s. 175.

¹¹³ Beardsley (2009).

5. Slutsatser och diskussion

5.1 Vad får en irreguljär part att söka en förhandlingslösning?

Hur ska vi då tolka resultatet av den empiriska undersökningen? Åtagandedynamiken handlar om en parts förväntningar på framtida förmåner.¹¹⁴ De tre hypoteserna är således kopplade till varandra för att svara på studiens primära frågeställning varför en part söker en förhandlingslösning trots bibehållen militär förmåga. Kommer en part till insikten att seger är osannolik (hypotes 1) eller att kostnaden för att uppnå sina krav kommer att stiga (hypotes 2) så finns möjligheten att sänka sina krav och närma sig en förhandlingslösning. Förtroendet för att motparten då ska hålla en förhandlad överenskommelse (hypotes 3) blir avgörande för att en förhandlingslösning över huvud taget ska bli ett alternativ.

En slutsats från analysen är att åtagandeproblematiken har stor inverkan på konfliktslut vid irreguljära konflikter. Vi ser att för IRA inverkade både ökade kostnader (hypotes 2) och litet hopp om seger (hypotes 1) på dess beslut att närma sig en förhandlingslösning. Det tog dock tid och här ser vi inverkan av åtagandeproblematiken (hypotes 3). En förhandlingslösning är en process som till stor del handlar om att skapa förtroende mellan parter som tidigare varit bittra fiender.¹¹⁵ Incitamenten måste dock vara tillräckligt starka för att processen ska inledas. Fredsavtalet som skrevs på påsken 1998 var resultatet av en lång process av förtroendebyggnad och innehöll flera delar som bidrog till att lösa ut åtagandeproblematiken. Intressant är att när Thatcher 1985 skrev på The Anglo-Irish Accord så innebar det samma lösning på konfliktens grundproblem om Nordirlands tillhörighet som i det slutgiltiga avtalet 13 år senare. Uppenbarligen fanns dock inte förtroendet mellan IRA och Thatcher för att gå vidare med fredsprocessen.

Gällande LTTE får vi ur analysen att de inte var pressade av ökande kostnader (hypotes 2) och inledningsvis inte heller av bristande hopp om seger (hypotes 1). Därmed kan det te sig rimligt utifrån teorin att fortsätta kampen. Efterhand ökar dock motgångarna för LTTE och mot slutet var utsikten för seger obefintlig. I detta läge väljer LTTE ändå att fortsätta den militära kampen tills de blev bekämpade vilket är det beslut som kan te sig minst logiskt. Beslutet omkullkastar dock inte teorin och en plausibel förklaring finns kopplat till en av Reiters presenterade undersatser. Den lyder: *"when commitment concerns are severe, discouraging information coming from the battlefield may not cause a belligerent to abandon its pursuit of absolute victory"*¹¹⁶. Den speglar väl det förhållande LTTE hade till regeringen (och regeringen till LTTE). Det hade aldrig byggts något förtroende dem emellan och internationella försök hade inte haft den tyngd att det fanns något att sätta sin tillit till. LTTE litade inte på att en förhandling skulle gynna dem långsiktigt. Reiter sätter upp liknande förhållanden gällande Storbritanniens beslut 1940 att inte förhandla med Hitler och i stället ha en total seger som målbild. I det fallet hade allvarliga motgångar gett sämre utsikter för framtiden, en seger såg

¹¹⁴ Reiter (2009), s. 23.

¹¹⁵ Efter att vapenvilan återupptagits i juli 1997 lyfter Gerry Adams fram att det inte var en enskild händelse som möjliggjorde det utan små kumulativa steg i Sinn Féins dialog med regeringen. (Adams, 1997, s. 262.)

¹¹⁶ Reiter (2009), s. 33 (kursivering i original).

ut att vara svåruppnåelig och baserat på information borde Storbritannien ha gjort eftergifter. Detta gjordes dock inte då förtroendet för Hitler inte fanns och långsiktig säkerhet skulle påverkas negativt.¹¹⁷ Det är rimligt att anta att ju större värden som står på spel och ju mer existentiell en konflikt blir desto mindre blir benägenheten till eftergifter.

En andra slutsats är att tredje part fyller en viktig roll för att minska åtagandeproblematiken och därmed få parter att närma sig en politisk lösning. En tredje part kan bidra med det förtroende som inledningsvis saknas mellan parterna. Studien visar även på att en tredje parts tyngd spelar roll. Konsekvensen för en konflikt med svag medlare blir allvarlig. Den svaga medlarer kan inte tillföra det förtroendekapital som saknas och lägga tyngd bakom föreslagna och genomförda överenskommelser. Detta blev uppenbart i fallet Sri Lanka. Det är i överensstämmelse med resultat som Kyle Beardsley har kommit fram till. Konflikter i utkanten av det internationella systemet tenderar att ha svaga medlare. Orsaken är dels att konflikten inte har en primär påverkan på systemet men också att godkännandeprocessen präglas av de större aktörerna. Även om de saknar egna intressen i konflikten, har de intresse av att andra större aktörer *inte* får för mycket inflytande. Konsensus nås således enklare för svaga medlare.¹¹⁸

Det finns en omständighet som gör åtagandeproblematiken extra betydelsefull vid konflikter mellan en regering och en irreguljär part. Efter konfliktslut besitter regeringen en rätts- och våldsapparat och förtroendet för att denna inte nyttjas negativt mot den irreguljära parten efter en förhandlingslösning är avgörande. Det hade stor inverkan på Sri Lanka där regeringen hade en historik av allvarliga övergrepp mot tamiler och LTTE. De hade inte anledning att förvänta sig någon skillnad efter konflikten, speciellt med regeringens målbild att förgöra LTTE. Vi ser även i Nordirlandskonflikten hur avvärningsfrågan var den svåraste frågan att lösa ut. Det var också den punkten i fredsavtalet som fick en vag formulering där det framgår att parterna ska verka för avvärning, dock utan konkreta milstolpar. En total avvärning av IRA, som under förhandlingarna fanns som krav från regering och lojalister, hade medfört att IRA förlorat den maktbas de hade. De upplevde trots fredsavtalet att processen inte var mogen för att spela ut det kortet.

Ytterligare en slutsats är att det tar lång tid att skapa förtroende och därmed en lösning på åtagandeproblematiken. Den nordirländska fredsprocessen speglar denna process väl. Det var först efter ca 20 års konflikt, i slutet på 80-talet, som förändring inleddes mot en politisk lösning. En process som skulle ta ytterligare ca 10 år fram till fredsavtalet. Sedan fredsavtalet har ytterligare drygt 15 år förflutit och det brittiska och irländska samhället arbetar fortfarande med försoningsprocessen och att göra upp med det förflutna.

Genom att tillämpa Reiters teori på irreguljära konflikter har teorin prövats med en bredare tillämpning. Dan Reiters huvudtes att *ju mer en part fruktar att motståndaren ska bryta åtaganden för krigsslut desto sannolikare att den parten strävar efter total seger* har visat ha stor relevans för förståelsen av irreguljära konflikter. Förtroende är avgörande vid en fredsprocess.

¹¹⁷ Ibid., s. 212-213 samt kap. 6.

¹¹⁸ Beardsley (2009).

Studien visar också på att vikten av att lösa grundorsaken till missnöjet och att det utgör en del av åtagandeproblematiken. Både Nordirland och Sri Lanka har kvarstående etniska klyftor i samhället men genom fredsavtalet som accepterades av alla centrala parter har Nordirland inlett en försoningsprocess som fortfarande pågår. Detta har inte skett på Sri Lanka. För andra året i rad antog FN:s råd för mänskliga rättigheter 2013 en resolution där Sri Lanka uppmanas inleda en oberoende undersökning om anklagelser om brott mot mänskliga rättigheter och internationell humanitär rätt begångna under konflikten.¹¹⁹

5.2 Vad kan göras för att aktivt förkorta irreguljära konflikter?

För att svara på den sekundära frågeställningen hur kunskap om dynamiken kring förhandlingslösningar kan bidra till att förkorta irreguljära konflikter börjar vi med att göra vi en återblick. Framgångsrik upprorsmotverkan har både militära och politiska inslag. I slutet av inledningskapitlet redovisades resultat från RAND Corporations studie där de lyfte fram fyra koncept innehållande flera faktorer samt ytterligare tre enskilda faktorer som hade bidragit till att förkorta upprors utsträckning i tid. Dessa var:

- Reducering av upprorsmäns förmåga att upprätthålla rekrytering, vapen och materiel, finansiering, underrättelser och fristad
- Gränskontroll
- Strategisk kommunikation
- Uppträdande som präglas av återkommande närvaro ute i samhället med stor lokal förankring

De tre ytterligare faktorerna var:

- att upprorsmotverkan är stark nog att tvinga upprorsmännen att bedriva gerillastrid
- att upprorsmotverkan inte ger upphov till omfattande nytt missnöje
- att signifikanta reformer sätts in från början av konflikten

Dessa utgör viktiga faktorer för att militär upprorsmotverkan ska vara framgångsrik. De fokuserar dock inte på incitamenten för att få en irreguljär part att söka eller acceptera en förhandlingslösning vilket har varit fokus för detta arbete. Således kompletterar resultaten varandra.

Vad har då denna studie bidragit med gällande vad som aktivt kan göras av en regeringsida för att förkorta irreguljära konflikter? Det första är att ha medvetenhet om åtagandeproblematiken och dess betydelse för att en irreguljär part väljer att avbryta en militär kamp. För det andra så är tålmodigt viktigt. Förtroendeskapande processer är långdragna bl.a. eftersom en irreguljär part inte utgör en homogen part på samma sätt som en reguljär. Processen kommer att ha bakslag, t.ex. av spoilers, som inte accepterar utfall av förhandlingar och har intresse av att sabotera processen. Förtroende tar lång tid att bygga upp men kan snabbt raseras. Den kanske viktigaste faktorn som påverkar variation i åtagandeproblematiken är tidigare beteende hos

¹¹⁹ Regeringskansliet, Landinformation, Sri Lanka. Hämtad 2014-04-26 från:
<http://www.regeringen.se/sb/d/2520/a/14505>

motståndaren.¹²⁰ Den brittiska regeringen visade på hög grad av *commitment* i slutfasen inför fredsavtalet trots återkommande bakslag.

För det tredje är en viktig slutsats att en trovärdig och respekterad tredje part med tyngd kan bidra med förtroendekapital som inledningsvis inte finns. Förutsättningar för att en tredje part, som har tyngd och respekt hos den irreguljära parten, kan delta bör således tillgodoses.

¹²⁰ Reiter (2009), s. 222.

6. Avslutning

6.1 Reflektion

Att irreguljära konflikter har visat sig svåra att avsluta är ett historiskt faktum. Det har dock fått ökad uppmärksamhet sedan 2001 då kriget i Afghanistan och Irak, trots massiv överlägsenhet för USA och dess allierade, har haft svårt att åstadkomma något som kan klassas som seger. Strävan med denna studie har varit att ge ett bidrag till kunskapen om avslut av irreguljära konflikter, ett område där forskningen inte har varit omfattande. I och med att ansatsen har varit att försöka förstå vad som får en part att överväga en förhandlingslösning istället för fortsatt väpnad kamp öppnar det för kritik rörande hur generaliserbara enstaka beslut fattade av individer eller organisationer är. Skulle det t.ex. vara möjligt att hävda att LTTE:s beslut att inte ge upp trots dåliga utsikter för seger berodde på organisations- och ledartyp snarare än åtagandeproblematik? LTTE var främst en militär rebellorganisation, det var där de hade börjat och det var där de hade framgång initialt. De hade inte någon politisk del som går att jämföra med Sinn Féin för IRA. Således skulle en politisk process ha försvårats för dem. Organisationen var auktoritärt toppstyrd av VP som inte var någon politisk person och som sannolikt inte skulle ha haft en roll i en vidare politisk process.¹²¹ Dessa förklaringar går inte att förkasta rakt av. Här kommer svagheten in med att bara ha två fall i den empiriska studien, fler fall hade kunnat ge resultatet större konfidens.

Vad som ändå gör Reiters teori intressant för konfliktavslut där en irreguljär part är inblandad är dels den tidigare kunskapen om att tillit och framtida åtagande har utgjort en viktig del. Reiter har i sin reguljära empiri i *How Wars End* visat på att åtagandeproblematiken kan förklara beslut och vår vetenskap är att denna problematik snarare är större vid irreguljära konflikter. Ett annat skäl till att teorin är intressant är att den faktiskt ger en förklaring till vilka förutsättningar som är vitala för att snabbare kunna närma sig en förhandlingslösning.

6.2 Vidare forskning

Att avslut av konflikter utgör ett område som behöver ytterligare forskning har framkommit tidigare. Detta begränsade arbete har visa på relevansen för åtagandeproblematiken vid irreguljära konflikter. Studien har utförts på två beslut, fler beslut inom de studerade konflikterna finns upptagna i kapitel 4 och utgör underlag för vidare forskning. Vidare forskning vore också intressant med en större bredd av irreguljära konflikter. Det skulle kunna ge större validitet åt resultatet då irreguljära konflikterna har stor inbördes variation.

¹²¹ Connable & Libicki (2010), s. 19.

Litteratur och referensförteckning

Litteratur

Adams, Gerry, *An Irish Voice – the Quest for Peace*, Mount Eagle Publications Ltd, Dingle, 1997.

Afflerbach, Holger och Strachan, Hew, *How Fighting Ends – a History of Surrender*, Oxford University Press, Oxford, 2012.

Cronin, Audrey Kurth, *How Terrorism Ends: Understanding the Decline and Demise of Terrorist Campaigns*, Princeton University Press, Princeton, 2009.

Dingley, James, *IRA – The Irish Republican Army*, Praeger, Santa Barbara, 2012.

Dixon, Paul, *Northern Ireland – the Politics of War and Peace*, Palgrave, Hampshire, 2001.

Esaiasson, Peter, Gilljam, Mikael, Oscarsson, Henrik och Wängnerud, Lena, *Metodpraktikan – konsten att studera samhälle, individ och marknad*, Nordstedts Juridik AB, Vällingby, 2007.

George, Alexander L and Bennett, Andrew, *Case studies and theory development in social studies*, MIT Press, London, 2004.

Hashim, Ahmed S, *When Counterinsurgency wins*, University of Pennsylvania Press, Philadelphia, 2013.

Haugseeng, Magne, *The Tightening Grip: Northern Ireland – The Military and 35 Years of Terror*, Swedish National Defence College, Stockholm, 2006.

Holt, Sarah, *Aid, Peacebuilding and the Resurgence of War – Buying Time in Sri Lanka*, Palgrave Macmillan, Hampshire, 2011.

Jordan, David, Kiras, James D, Lonsdale, David J., Speller, Ian, Tuck, Christopher och Walton, C. Dale, *Understanding modern warfare*, Cambridge University Press, Cambridge, 2008.

Kilcullen, David, *The Accidental Guerilla – fighting small wars in the midst of a big one*, Oxford University Press, Oxford, 2009.

Moloney, Ed, *A Secret History of the IRA*, Penguin Books, London, 2002.

Reiter, Dan, *How War Ends*, Princeton University Press, Princeton, 2009.

Simpson, Emile, *War from the ground up: twenty-first century combat as politics*, Hurst, London, 2012

Rapporter och artiklar

Beardsley, Kyle, "Intervention without Leverage: Explaining the Prevalence of Weak Mediators", *International Interactions: Empirical and Theoretical Research in International Relations*, 35:3, 2009.

Beardsley, Kyle and McQuinn, Brian, "Rebel Groups as Predatory Organizations: The Political Effects of the 2004 Tsunami in Indonesia and Sri Lanka", *Journal of Conflict Resolution*, 2009:53.

Biswas, Bidisha, "Can't we just talk? Reputational Concerns and International Intervention in Sri Lanka and Indonesia (Ache)", *International Negotiation*, vol. 14, 2009.

Biswas, Bidisha, "The Challenge of Conflict Management: A Case Study of Sri Lanka", *Civil Wars*, vol. 8, nr. 1, 2006.

Cochrane, Feargal, Baser, Bahar och Swain, Ashok, "Home Thoughts from Abroad: Diasporas and Peace-Building in Northern Ireland and Sri Lanka", *Studies in Conflict & Terrorism*, vol. 32, 2009.

Connable, Ben and Libicki, Martin C., *How Insurgencies end*, RAND Corporation, 2010.

Human Rights Watch, "Funding the "Final War" – LTTE intimidations and extortion in the Tamil Diaspora", *Human Rights Watch Report*, vol. 18:1, 2006.

Höglund, Kristine och Svensson, Isak, "Mediating between tigers and loins: Norwegian peace diplomacy in Sri Lanka's civil war", *Contemporary South Asia*, vol. 17, nr. 2, 2009.

Jones, Seth G. and Libicki, Martin C., *How Terrorist Groups End - Lessons for countering al Qaeda*, RAND Corporation, Santa Monica, 2008.

McConnell, Deirdre, "The Tamil people's right to self-determination", *Cambridge Review of International Affairs*, 21:1, 2008.

McGuinty, Roger, "American Influence on the Northern Ireland Peace Process", *Journal of Conflict Resolution*, vol. 17, nr. 2, hösten 1997.

Merari, Ariel, "Terrorism as a Strategy of Insurgency", *Terrorism and Political Violence*, 5:4, 1993.

O'Kane, Eamonn, "When Can Conflicts be Resolved? A Critique of Ripeness", *Civil Wars*, vol. 8, nr 3-4, 2006.

Paul, Christopher, Clarke, Colin P., Grill, Beth, Dunigan, Molly, *Paths to Victory - Detailed Incergency Case Study*, RAND Corporation, Santa Monica, 2013.

Paul, Christopher, Clarke, Colin P., Grill, Beth, Dunigan, Molly, *Paths to Victory: Lessons from Modern Insurgencies*, RAND Corporation, Santa Monica, 2013.

Ranstorp, Magnus och Brun, Hans, "Terrorism Learning and Innovation: Lessons from PIRA in the Northern Ireland", *Workshop-rapport från Centre for Asymmetric Threat Studies (CATS)*, Swedish National Defence College, Stockholm, 2013.

Zartman, William, "Negotiating International Conflict: Incentives and Intractability", *International Negotiations*, 6:3, mars 2001.

Doktriner

Försvarsmakten, *Militärstrategisk doktrin - med doktrinära grunder (MSD 12)*, Försvarsmakten, Stockholm, 2011.

Elektroniska källor

Amnesty International, "Sri Lanka – Amnesty International Report 2007", hämtad 2014-04-24 från: <https://www.amnesty.org/en/region/sri-lanka/report-2007>

Annual report Sri Lanka Monitoring Mission (SLMM) 2007, Oslo 2008, hämtad 2014-04-19 från: <http://www.slm-history.info/filestore/rsrapport2007.pdf>

Associated Press, "Reagan Pushed Thatcher For New Ulster Initiative", 1985-03-14, hämtad 2014-04-24 från:
<http://www.apnewsarchive.com/1985/Reagan-Pushed-Thatcher-For-New-Ulster-Initiative-O'Neill-Says/id-d2bd7fe262cbd07d28de1a0573287368>

BBC, "India rules out Sri Lanka help", 2000-05-03, hämtad 2014-04-27 från:
http://news.bbc.co.uk/2/hi/south_asia/734357.stm

Boyne, Sean, Uncovering the Irish Republican Army, *Jane's Intelligence Review*, 1996-08-01, hämtad 2014-04-27 från:
<http://www.pbs.org/wgbh/pages/frontline/shows/ira/inside/weapons.html#table1>

The Northern Ireland Peace Agreement, 1998-04-10, hämtad 2014-04-17 från:
http://peacemaker.un.org/sites/peacemaker.un.org/files/IE%20GB_980410_Northern%20Ireland%20Agreement.pdf

Operation Desert Storm, hämtad 2014-05-01 från: <http://www.desert-storm.com/War/chronology.html>

Tse-tung, Mao, *On Protracted War*, Foreign Languages Press, Peking, 1967, hämtad 2014-01-03 från: <http://www.marx2mao.com/Mao/PW38.html#s1>

Regeringskansliet, Landinformation, Sri Lanka, hämtad 2014-04-26 från:
<http://www.regeringen.se/sb/d/2520/a/14505>

Uppsala Conflict Data Program, UCDP Conflict Encyclopedia: www.ucdp.uu.se/database, Uppsala Universitet.